

rotterdam
sportsupport

‘Grappen moeten kunnen, anders mag er niks meer’

Een kwalitatief onderzoek naar de betekenis die sportverenigingen toekennen aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers.

Pepijn Geldof
Juni 2020
Rotterdam

‘Grappen moeten kunnen, anders mag er niks meer’

Een kwalitatief onderzoek naar de betekenis die sportverenigingen toekennen aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers'.

Opdrachtgever
Rotterdam Sportsupport

Adres
Olympiaweg 10 (Green Stand)
3077 AL, Rotterdam

Scriptiebegeleider
Dr. I. Claringbould,
Universitair docent Universiteit Utrecht

Tweede lezer
Dr. J. van der Roest
Universitair docent Universiteit Utrecht

Auteur
Pepijn Geldof
Student Universiteit Utrecht,
Master Sportbeleid & Sportmanagement
Studentnummer: 5834155
Studiejaar: 2019-2020
Afstudeerperiode: december 2019 - juni 2019
Rotterdam, juni 2020

Aantal woorden scriptie: 23382

Alle rechten voorbehouden.
Niets uit deze uitgave mag worden veelevoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand en/of openbaar gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch, door fotokopieën, opnamen of op enige andere manier zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur.

Universiteit Utrecht

Voorwoord

Rotterdam, juni 2020

Beste lezer,

Voor u ligt het eindproduct van de masteropleiding Sportbeleid en Sportmanagement: de scriptie. Dit betekent ook het einde van twee jaar studeren aan de Universiteit Utrecht waarbij ik kan stellen dat de tijd voorbij is gevlogen. Ik kijk terug op een leerzame en plezierige periode waarbij het kleinschalige onderwijs en het duale karakter van deze Sportmaster mij erg goed zijn bevallen.

Tijdens deze tweejarige stage heb ik bij Rotterdam Sportsupport verschillende werkzaamheden gedaan en meegewerkt aan verschillende leuke en interessante projecten. Dit heb ik altijd met veel plezier gedaan in een fijne werkomgeving. Ik wil iedereen bij Rotterdam Sportsupport dan ook bedanken voor hun gezelligheid, behulpzaamheid en oprechte interesse tijdens mijn werkzaamheden, maar vooral ook tijdens mijn onderzoek.

De afgelopen periode heeft in het teken gestaan van het scriptieonderzoek. Zo richting het tweede jaar van de master komt het moment dat je gaat nadenken over het onderwerp van je scriptie. Ik wilde graag een onderwerp kiezen dat rondom het thema 'veiligheid bij sportverenigingen'. Vlak nadat het in Rotterdam een week in het teken had gestaan van de Rotterdam Pride kwam ik met een collega in gesprek over LHBTI acceptatie bij sportverenigingen. Hierin ben ik mij toen meer gaan verdiepen en heb ik met enkele collega's gesproken over dit thema. Tijdens deze gesprekken merkte ik dat er enerzijds steeds meer aandacht is voor dit thema in de sport, maar anderzijds dat het bij veel verenigingen nog steeds een taboe is en dat er (nog) geen aandacht voor is. Een opmerking van een collega gaf vervolgens de relevantie en voor mij de doorslag om met dit thema aan de slag te gaan: *"Ruim 350 sportverenigingen in Rotterdam en slechts enkele met specifieke aandacht voor LHBTI'ers?"*

Naast dat dit onderzoek mij veel nieuwe inzichten heeft gegeven over hoe sportverenigingen met dit thema omgaan, heeft het mij ook doen inzien dat er nog veel stappen gezet moeten worden om LHBTI-acceptatie in de sport blijvend te stimuleren. Voor dit thema zou blijvend aandacht moeten zijn om meer bewustwording te blijven creëren.

Graag wil ik van deze gelegenheid gebruik maken om mijn scriptiebegeleider Inge Claringbould te bedanken. Door haar vele kennis over dit onderwerp en haar goede ideeën kon ik na elk feedback moment weer een stap in de goede richting zetten. Tevens waren de begeleidingsmomenten voor mij elke keer fijne manier om over het onderwerp te kunnen sparren.

Veel leesplezier!

Pepijn Geldof

Samenvatting

Het stimuleren van meer LHBTI acceptatie wordt in toenemende mate steeds meer gezien als verantwoordelijkheid van de overheid, blijkt uit diverse beleidsprogramma's. De afkorting LHBTI staat voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgender- en interseksuele personen (hierna LHBTI). In het Landelijk Sportakkoord komt dit thema in twee deelakkoorden terug; Inclusief sporten en bewegen en het creëren van een positieve sportcultuur. Ook de Alliantie Gelijkspelen, een samenwerkingsverband die bestaat uit o.a. John Blankenstein Foundation, KNVB en sportkoepel NOC*NSF heeft als doel LHBTI acceptatie in de sport te stimuleren. Daarmee lijkt het een goede richting op te gaan, maar toch zijn er wekelijks nog incidenten waarbij 'homo' als scheldwoord wordt gebruikt en vinden sportverenigingen dit thema (nog steeds) een 'taboe'. Dit kan voor LHBTI'ers als onprettig worden ervaren en staat verdere acceptatie van seksuele diversiteit in de weg.

Met de ruim 350 sportverenigingen die Rotterdam telt, is er voor sport een belangrijke rol weggelegd om een bijdrage te leveren aan de acceptatie van LHBTI'ers. Dit onderzoek zal inzicht verschaffen in de in de betekenissen die sportverenigingen toekennen aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers. Om deze context beter te begrijpen wordt onderzocht wat sportverenigingen verstaan onder een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers, welke ervaringen zij hebben met het creëren van een veilig sportklimaat en wat mogelijke barrières zijn voor LHBTI'ers om op een veilige manier te kunnen sporten. Tevens wordt onderzocht welke consequenties deze betekenisgeving hebben. Het onderzoek geeft hiermee antwoord op de hoofdvraag: *“Welke ervaringen hebben Rotterdamse sportverenigingen met het creëren van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers en wat zijn de gevolgen van deze ervaringen?”*

Om deze hoofdvraag te beantwoorden is er allereerst een theoretisch kader uiteengezet, waarbij concepten van Bourdieu (2012) en Puwar (2004) worden gebruikt. Vanuit deze perspectieven wordt er niet zozeer gekeken naar de ervaringen van individuele sporters, maar juist naar de organisatorische en bestuurlijke context waarbinnen veiligheid gecreëerd wordt. De dataverzameling van dit onderzoek heeft plaatsgevonden middels 14 semigestructureerde interviews. Waarbij bestuursleden, vertrouwenscontactpersonen, trainers/coaches en spelers vanuit verschillende sportverenigingen zijn geïnterviewd. Het gaat hierbij om verenigingen die al iets doen rondom LHBTI-acceptatie als om verenigingen die dit nog niet doen, maar het wel belang van een veilig sportklimaat inzien.

Uit de resultaten blijkt dat het hebben van een veilig sportklimaat niet altijd bijdraagt aan en toereikend is voor inclusiviteit van de LHBTI doelgroep. Volgens de verenigingen is een open uitstraling waarbij het een vanzelfsprekendheid is dat iedereen zichzelf kan zijn de basis voor een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers, maar vooral op het gebied van bewustwording rondom dit thema en het omgaan met homograppen zijn er meer acties nodig. Het maken van homograppen komt nog veel voor en wordt in vele gevallen geaccepteerd als de verwachting heerst dat de LHBTI'ers niet aanwezig zijn. Heteronormatieve denkbeelden en heersende machocultuur spelen hierbij een belangrijke rol en houden de onzichtbaarheid van LHBTI'ers in stand. Trainers/coaches hebben binnen het veld van de sportvereniging de meest structurele rol en hier zou de sleutel kunnen liggen voor meer acceptatie, met ondersteuning van de vertrouwenscontactpersoon.

Voor Rotterdam Sportsupport, dat zich inzet voor sterke en vitale verenigingen in Rotterdam, betekent dit onderzoek nieuwe inzichten over de acceptatie van LHBTI'ers. Deze inzichten kunnen Rotterdam Sportsupport helpen bij het ondersteunen van verenigingen op het gebied van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers, in samenwerking met lokale en landelijke partijen.

Inhoudsopgave

Hoofdstuk 1 Inleiding.....	8
1.1 Aanleiding	8
1.2 Relevantie	10
1.2.1 Wetenschappelijke relevantie.....	10
1.2.2 Maatschappelijke relevantie.....	10
1.3. Doelstelling onderzoek	11
1.4 Hoofdvraag	11
1.5 Deelvragen	11
1.6 Afbakening onderzoek	11
1.7 Leeswijzer	12
Hoofdstuk 2 Theoretisch kader	13
2.1 Bourdieu	13
2.1.1 De sportvereniging als veld	13
2.1.2 De verenigingshabitus	14
2.2 Puwar	15
2.2.1 De ruimte	15
2.2.2 Effect van de ruimte	16
2.2.3 Insider worden	17
Hoofdstuk 3 Literatuurstudie	19
3.1 Veilig sportklimaat	19
3.1.1 Geschiedenis veilig sportklimaat.....	19
3.1.2 Definitie veilig sportklimaat	19
3.2 Veilig sportklimaat LHBTI'ers.....	21
3.2.1 Sportdeelname LHBTI'ers	21
3.2.2 LHBTI verenigingen.....	21
3.2.3 Barrières voor LHBTI'ers	22
3.2.4 Hoe nu verder.....	23
Hoofdstuk 4. Methode.....	25
4.1 Type onderzoek.....	25
4.2 Dataverzamelmingsmethode	25
4.3 Data-analyse	26
4.4 Organisatorische context.....	27
4.5 Validiteit en betrouwbaarheid	27
4.6 Rol van de onderzoeker	28
Hoofdstuk 5 Resultaten	29
5.1 Een veilig sportklimaat: ingebed in de vereniging.....	29
5.1.1 Definitie veilig sportklimaat.	29
5.1.2 Invulling veilig sportklimaat	30
5.2 Een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers.....	31
5.2.1 Definitie veilig sportklimaat LHBTI	31
5.2.2 Acceptatie van LHBTI'ers in de sportvereniging.	32
5.2.3 Verschil acceptatie LHBTI-jongens en meisjes: de machoman als norm voor jongens	34
5.3 Machocultuur en LHBTI: grappen maken en 'gewoon' doen	35
5.3.1 Machocultuur	35
5.3.2 Zolang er geen LHBTI'ers bij zijn.	36
5.3.3 Grappen mogen, anders kan er niks meer	37

5.3.4	Wie bepaalt de norm	37
5.3.5	Effect van kwetsende grappen	37
5.3.6	Gezamenlijk douchen een probleem	38
5.4	Zorgen we voor een inclusievere sportvereniging?	38
5.4.1	Openheid als 'groot ding'	38
5.4.2	Tegengaan van kwetsen	39
5.4.3	Belang van rolmodellen	39
5.4.4	Zichtbaarheid creëren	41
5.4.5	Het bespreekbaar maken.....	42
5.4.6	Diversiteitstraining.....	42
5.4.7	Ondersteuning Rotterdam Sportsupport	43
Hoofdstuk 6	Analyse	46
6.1	Het veld en de ruimte.....	46
6.2	Positie bestuursleden	47
6.3	Positie trainers/coaches.....	47
6.4	Positie vertrouwenscontactpersoon.....	48
6.5	Onzichtbaarheid en de ruimte	48
6.6	De <i>space invader</i> : minder beweegruimte	49
6.7	De <i>space invader</i> : insider worden	49
6.8	De Verenigingshabitus: een dilemma	49
Hoofdstuk 7	Conclusies	51
7.1	Betekenis veilig sportklimaat.....	51
7.2	Betekenis veilig sportklimaat LHBTI'ers	51
7.3	Barrières voor LHBTI'ers	52
7.4	Meer inclusie voor LHBTI'ers (zie ook aanbevelingen).....	52
7.5	Ondersteuning sportverenigingen	53
Hoofdstuk 8	Aanbevelingen	54
Hoofdstuk 9	Reflectie	57
Bibliografie	59
Bijlagen	62
Bijlage 1	Vragen semigestructureerd interview	62
Bijlage 2	Codeboom	65

Hoofdstuk 1 Inleiding

1.1 Aanleiding

In oktober 2019 stond de wedstrijd FC Utrecht - PSV op het programma. Deze wedstrijd stond geheel in het teken van de Coming Out Day, van aanvoerdersbanden tot microfoons, overall kwamen de regenboogkleuren in terug. Desondanks klonk het tientallen minutenlang: *'Alle boeren zijn homo's'*, vanaf de tribune. Deze tegenstelling geeft goed het probleem weer in het Nederlandse sportklimaat, er is in toenemende mate steeds meer aandacht voor het stimuleren van LHBTI-acceptatie in de sport, maar tegelijkertijd keren zulke incidenten nog wekelijks terug op de Nederlandse sportvelden (Someren, 2019).

“Als je mij op mijn achttiende de keuze had gegeven: of stoppen of ervoor uitkomen dat je homo bent? Dan was ik gestopt”, aldus hockeyer Neco Dusseldorp (Hockey.nl, 2017). Dit is één van de vele quotes uit een interview met een sporter die het gevoel beschrijft waar veel LHBTI'ers in Nederland mee te maken hebben. Deze afkorting staat voor lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen, transgender- en interseksue personen (hierna LHBTI). Over het aantal sporters die hier mee te maken hebben zijn geen harde cijfers, wel indicaties dat 'een aandeel' stopt of überhaupt bepaalde (club)sporten mijdt (Elling, 2011). Kijkend naar de sportdeelname van heteroseksuelen en LHB'ers zijn er geen significante verschillen te zien in sportdeelname. Dat houdt in dat er wekelijks ruim 800 duizend LHB-personen actief zijn in de Nederlandse sport.

Vanuit de overheid is er steeds meer aandacht voor inclusief sporten. Sport wordt steeds meer als middel gezien om doelstellingen te realiseren op het gebied van verschillende beleidsterreinen. Het stimuleren van meer LHBTI-acceptatie wordt in toenemende mate gezien als verantwoordelijkheid van de overheid, blijkt uit diverse beleidsprogramma's. In het Landelijk Sportakkoord komt dit thema in twee deelakkoorden terug; *inclusief sporten en bewegen en het creëren van een positieve sportcultuur*. Belemmeringen om te sporten vanwege iemands seksuele geaardheid moeten worden weggenomen en overall in Nederland moet met plezier en op een veilige manier gesport kunnen worden (Volksgezondheid, Welzijn en Sport, 2018). Ook de Alliantie Gelijkspelen, dit is een samenwerkingsverband die bestaat uit o.a. John Blankenstein Foundation, KNVB, KNHB en sportkoepel NOC*NSF, heeft als doel probeert de LHBTI acceptatie in de sport te stimuleren.

Met ruim 350 sportverenigingen die Rotterdam telt, is er voor sport een belangrijke rol weggelegd om een bijdrage te kunnen leveren aan de acceptatie van LHBTI'ers. In het actieprogramma Integratie en Samenleven 2019-2022 van de gemeente Rotterdam wordt sport genoemd als belangrijke plek waar steeds meer aandacht moet komen voor de acceptatie van LHBTI'ers. Volgens wethouder Bert Wijbenga (integratie en samenleven) zijn er meer plekken nodig waar LHBTI'ers terecht kunnen met vragen en om gelijkgestemden te ontmoeten: *“... sportclubs en verenigingen moeten plekken zijn waar een kind kan vertellen: hé, ik ben zo”* (Venema, 2019).

Kijkend naar de acceptatie bij sportverenigingen is dit thema bij veel verenigingsbestuurders nog een taboe. Een veelgehoorde reactie van verenigingen is: *'Bij ons sport er niemand vanuit die doelgroep'* of *'Ja, die doelgroep sport veel minder'* (Blankenstein, 2019). Als je naar de cijfers kijkt is ook deze doelgroep aanwezig in verenigingen, dit wordt verder uitgewerkt in hoofdstuk 3.

Gekeken naar de seksuele voorkeur en de algemene sportdeelname in Nederland zijn er nauwelijks verschillen te zien. Wel zijn er verschillen naar organisatieverband en takken van sport. Vanwege de angst voor homofobie kiezen homomannen vaker voor ‘veilige’ omgevingen zoals deze fitnesscentra of homo/lesbische sportverenigingen en mijden zij voetbal en andere ‘macho-’ of team- en contactsporten omdat ze verwachten niet te worden geaccepteerd (Pulles, 2017).

“We hebben 1500 leden, en één is homo”, stelt de voorzitter van een club. ‘Statistisch gezien weet je dat dat niet klopt. Gemiddeld is één op de tien mensen homo, lesbisch of bi” (Scholte, 2017).

Uit onderzoek van Mulier Instituut (2018) blijkt, ondanks de beleidsinzet in de afgelopen tien jaar, slechts een beperkte positieve ontwikkeling waar te nemen in de acceptatie van homoseksualiteit in de sport. Positief is dat algemene homoacceptatie onder mannelijke teamsporters lijkt toe te nemen en mannelijke teamsporters het vaakst aangeven dat in het afgelopen jaar bij hun sportvereniging positieve aandacht is geweest voor de acceptatie van homoseksualiteit (Hoeijmakers & Elling, 2018).

LHBTI-acceptatie lijkt daarmee op de goede weg, maar nog weinig effect te sorteren als het gaat om veranderingen in gedrag (in termen van het voorkomen van homo-negatieve grappen en opmerkingen) dan wel het nemen van maatregelen (bijv. het sanctioneren van homo negatieve uitlatingen). Het gebruik van ‘homo’ als scheldwoord of minachting is in de sport nog steeds dagelijks te horen op de Nederlandse sportvelden.

Dit kan voor mensen met een homo- of biseksuele voorkeur als onprettig of vijandig worden ervaren en de verdere acceptatie van seksuele diversiteit in de weg staan.

Het aandeel LHBTI’ers dat binnen de sportgroep of sportvereniging niet open is over de seksuele oriëntatie is hoger dan binnen andere contexten zoals op de werkvloer en in het vervolgonderwijs. 81% van de homo’s en 74% van de lesbiennes onder 22 jaar gaven aan volledig of gedeeltelijk in de kast te zitten ten aanzien van hun teamgenoten (Denison & Kitchen, 2015). In die zin zou een sportvereniging een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan het veiliger maken van de club en daarmee het toegankelijker maken van de sport voor iedereen, ook voor LHBTI’ers. Ook kan een andere seksuele voorkeur zorgen voor een ‘bron van ongemak, onzekerheid of schaamte’.

De toegenomen positieve aandacht voor LHBTI-acceptatie kan ook zorgen voor een soort tegenreactie binnen de vereniging, wat juist weer voor negatieve reacties zorgt. Bestuurders denken bij dit thema vaak dat ze heel veel moeten en regelen, waardoor ze al gauw in de weerstand schieten (Blankenstein, 2019). Als een vereniging een thema-avond organiseert over LHBTI-acceptatie wordt deze vaak niet bezocht door diegene die dat zou moeten doen. *‘Dit onderwerp gaat mij niet aan’*, wordt er vervolgens gezegd.

In dit onderzoek zal worden onderzocht welke betekenis sportverenigingen geven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI’ers. Hierbij zal er gekeken worden welke prioriteit sportverenigingen aan dit thema toekennen en welke acties zij ondernemen (of welke juist niet). Het gaat hierbij om verenigingen die al iets doen rondom dit thema en om verenigingen die aan dit thema (nog) geen prioriteit geven. Daarom staat in dit onderzoek de volgende onderzoeksvraag centraal:

“Welke ervaringen hebben Rotterdamse sportverenigingen met het creëren van een veilig sportklimaat voor LHBTI’ers en wat zijn de gevolgen van deze ervaringen?”

1.2 Relevantie

1.2.1 Wetenschappelijke relevantie

Dit onderzoek kan bijdragen aan het debat over het thema ‘acceptatie van LHBTI’ers in de sport’ in Nederland en in Rotterdam in het bijzonder. De gemeente Rotterdam wil meer inzetten op dit thema, ook specifiek in de sport. Dit onderzoek kan bijdragen aan concrete actiepunten en aanbevelingen. In de afgelopen jaren zijn er meerdere wetenschappelijke onderzoeken gedaan naar het stimuleren van LHBTI-acceptatie in de sport. In 2003 verrichtte het Mulier Instituut onderzoek naar sportdeelname en ervaringen van niet-heteroseksuele sporters. In de jaren hierna is dit onderzoek enkele keren opnieuw uitgevoerd met als laatste versie in 2018. Deze onderzoeken zijn gericht op de sportdeelname en ervaringen zijn gericht op het beter begrijpen en verklaren van seksuele diversiteit in de sport en het volgen van ontwikkelingen daarin (Elling, 2018). Ook deed Motivaction (2011), in opdracht van NOC*NSF en de KNVB, onderzoek onder niet-heteroseksuele mannen naar de beleving van mannelijk teamsporten. Deze bevindingen ten aanzien van het mijden van machosporten of het ‘niet uit de kast durven door homosporters’ werden naar buiten toe vooral geïnterpreteerd als een ‘gepercieerde angst’ voor homonegativiteit (Elling, 2018). In 2014 werden de resultaten van een eerste studie onder 400 Nederlandse beroepsvoetballers uit de eerste en eredivisie gepresenteerd door de spelersvakbond (VVCS) en door de John Blankenstein Foundation. Met als belangrijkste uitkomst dat profvoetballers het gedrag van supporters en de heersende machocultuur als belangrijkste oorzaken zien voor homofobie in het Nederlandse voetbal (Elling, 2018). Het vernieuwende van het onderhavige onderzoek is dat naast sporters ook bestuurders, trainers/coaches en vertrouwenscontactpersonen bevroegd zullen worden, ook vanuit het perspectief van niet-LHBTI’ers. Er wordt niet zozeer gekeken naar individuele ervaringen van sporters, maar juist naar de organisatorische en bestuurlijke context waarbinnen veiligheid wordt gecreëerd en welke normen en waarden hierin geaccepteerd zijn. Hier is nog maar weinig onderzoek naar gedaan, terwijl er vanuit verschillende relevante actoren steeds meer waarde wordt gehecht aan inclusief sporten. Sportverenigingen kunnen hierin een belangrijk rol spelen.

1.2.2 Maatschappelijke relevantie

Rotterdam is één van de ruim veertig regenboogsteden in Nederland. Toch is het in Rotterdam nog niet altijd vanzelfsprekend dat LHBTI’ers veilig over straat kunnen, laat staan ervoor uitkomen in de sport. Het aandeel Rotterdammers dat zegt moeite te hebben met een homoseksueel familielid is toegenomen sinds 2007 (IDEM Rotterdam, 2018). Ook hebben Rotterdamse LHBTI’ers een negatievere veiligheidsbeleving op straat dan bijvoorbeeld LHBTI’ers uit Zuid-Holland-Zuid en Midden- en West-Brabant. Vooral biseksuelen voelen zich onveilig in hun privésfeer. LHBTI’ers krijgen in Rotterdam vaak te maken met discriminatie. Een groot deel van de incidenten wordt echter niet gemeld. Zo werden er in 2019 nul incidenten gemeld van discriminatie van LHBTI’ers in de sport bij Radar Rotterdam (persoonlijke communicatie, 14 maart 2020). Uit onderzoek uitgevoerd door Radar Rotterdam (2019) blijkt dat dat Rotterdamse LHBTI’ers hun gedrag nog te vaak aanpassen omdat ze zich niet veilig voelen en daardoor ontstaat onzichtbaarheid onder deze doelgroep. De uitkomsten van het onderzoek zijn niet verrassend, maar tonen wel aan dat acceptatie van LHBTI’ers in Rotterdam nog niet vanzelfsprekend is, ook niet in de sport. Het vaakst ervaren LHBTI’ers in de openbare ruimte negatieve bejegening in de vorm van uitschelden. Ook aanstaren, roddelen, uitlachen, spugen, achtervolgen, bedreigen en fysiek geweld komen voor. LHBTI’ers voelen zich (wel voldoende) veilig in

hun eigen woonwijk, maar in de openbare ruimte passen zij vaak hun gedrag aan zodat ze niet of minder herkenbaar zijn als LHBTI-persoon (Radar Rotterdam, 2019).

Dit onderzoek wil bijdragen door inzichten te geven hoe sportverenigingen omgaan met hierboven genoemde onveiligheid om uiteindelijk te kijken hoe er een veiligere context gecreëerd kan worden.

1.3. Doelstelling onderzoek

Het doel van het onderzoek is inzicht krijgen in de betekenis die Rotterdamse sportverenigingen toekennen aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers om vervolgens te kijken op welke manieren er voor meer inclusie en acceptatie gezorgd kan worden.

1.4 Hoofdvraag

Welke ervaringen hebben Rotterdamse sportverenigingen met het creëren van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers en wat zijn de gevolgen van deze ervaringen?

Deze hoofdvraag wordt beantwoord op basis van diegenen die in belangrijke mate het sportklimaat binnen de sportvereniging bepalen. Dat zijn de verenigingsbestuurders, trainers/coaches, vertrouwenscontactpersonen en de leden. Onderstaande deelvragen worden ook vanuit hun perspectief belicht. Hiervoor zal de afkorting *BTVL* gebruikt worden.

1.5 Deelvragen

1. Welke betekenis wordt er volgens BTVL gegeven aan een veilig sportklimaat op een sportvereniging?
2. Welke betekenis wordt er volgens BTVL gegeven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers op een sportvereniging?
3. Welke barrières ervaren LHBTI'ers volgens BTVL om op een veilige manier te kunnen sporten?
4. Hoe kunnen sportverenigingen volgens BTVL zorgen voor meer inclusie en acceptatie voor LHBTI'ers?
5. Op welke manieren kunnen sportverenigingen volgens BTVL ondersteund worden op dit thema?

1.6 Afbakening onderzoek

In de hoofdvraag is specifiek gekozen voor Rotterdamse sportverenigingen, omdat de opdrachtgever, Rotterdam Sportsupport zich met haar ondersteuning hierop richt. De manier hoe verenigingen georganiseerd en gestructureerd zijn verschilt echter weinig van de landelijke context. In dit onderzoek wordt de term LHBTI gebruikt. Met LHBTI'ers in de sport gaat het om sporters behorend tot de doelgroep die actief zijn (geweest) bij een sportvereniging. Ondanks dat de focus van dit onderzoek vooral ligt op LHB'ers, zal toch de term LHBTI worden gebruikt, omdat hier in de interviews wel naar gevraagd is. Zowel op landelijk als regionaal niveau is er nog maar weinig aandacht voor de positie van met een intersekse conditie in Nederland (IDEM Rotterdam, 2018). Over de mate waarin LHB'ers bewegen is voldoende informatie bekend, meer dan over transgenders en interseksuelen. Daarom zijn zij meegenomen in de interviews, maar sportverenigingen hadden niet of nauwelijks nagedacht over hoe deze doelgroep binnen de vereniging meer geaccepteerd zou kunnen worden, of over de barrières die zij ervaren.

1.7 Leeswijzer

Na dit inleidende hoofdstuk worden in het volgende hoofdstukken de theoretische concepten en de relevante literatuur uiteengezet. Nadat de methoden beschreven zijn in hoofdstuk 4 zullen in hoofdstuk 5 de resultaten beschreven worden aan de hand van citaten en beschrijvingen. In hoofdstuk 6 worden aan de hand van de theoretische perspectieven de resultaten geanalyseerd. Vervolgens volgt in hoofdstuk 7 de conclusie, waarin antwoord wordt gegeven op de onderzoeksvraag van dit onderzoek. Tot slot doe ik in hoofdstuk 8 een aantal aanbevelingen gericht aan sportverenigingen en aan Rotterdam Sportsupport. In de discussie blik ik terug op de keuzes die ik heb gemaakt voor en tijdens en onderzoek en doe ik enkele suggesties voor vervolgonderzoek.

Hoofdstuk 2 Theoretisch kader

In het theoretisch kader wordt duidelijk gemaakt welke theoretische concepten centraal staan in dit onderzoek en hoe deze een kader bieden voor de analyse van de resultaten. In dit onderzoek wordt getracht inzicht te krijgen in de betekenis die verschillende actoren binnen de sportvereniging geven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers. Dat wordt gedaan aan de hand van de theorie van Bourdieu (2012) en Puwar (2004).

2.1 Bourdieu

Pierre Bourdieu heeft een theorie ontwikkeld over hoe het sociale leven werkt en hoe dit bestudeerd kan worden. Kernbegrippen bij deze theorie zijn 'het veld', 'habitus' en 'position taking'. Aan de hand van deze thema's van Bourdieu zal er gekeken worden hoe er binnen de sportvereniging betekenis wordt gegeven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers.

2.1.1 De sportvereniging als veld

Een sportvereniging kan gezien worden als een veld waar een bepaalde dynamiek heerst en waarin actoren verschillende posities in kunnen nemen. Dit veld is een netwerk van historische machtsverhouding tussen individuen, sociale groepen of instituties (Calhoun, Gerteis, Moody, Pfaff & Virk, 2012). Binnen het veld is er de laatste jaren steeds meer aandacht voor een veilig sportklimaat en ook specifiek voor LHBTI'ers.

Binnen het veld van de sportvereniging staan in dit onderzoek de posities van trainers/coaches, bestuursleden en vertrouwenscontactpersonen centraal. Trainers/coaches hebben net als de leden een prominente en structurele functie binnen het veld. Een vertrouwenscontactpersoon is vaak minder prominent aanwezig binnen het veld, net als het bestuur. De sportvereniging kent een bepaalde set aan spelregels en gedragscodes, zo ook op het gebied van een veilig sportklimaat. Denk hierbij bijvoorbeeld aan gedragsregels op het gebied van discrimineren op seksuele voorkeur, maar het gaat ook om de manier waarop mensen met elkaar omgaan. Deze normen en waarden worden in het veld onderling met elkaar bepaald, maar zijn niet altijd zichtbaar

Velden vertegenwoordigen waarheden, symbolische systemen en praktijken bij diegene die aanwezig zijn in het veld/de ruimte (Dagkas & Quarmby, 2012; p.214). Binnen het veld kunnen actoren verschillende posities innemen gerelateerd aan de plek van de ander, Bourdieu (2012) omschrijft dit als *position taking*. *Position taking* gaat om concreet en waarneembaar gedrag. Actoren nemen posities in tegenover anderen en zo krijgt het veld betekenis. Bestuursleden kunnen positie innemen in het veld door het maken van gedragsregels en door zich openlijk uit te spreken over een veilig sportklimaat binnen de vereniging. Bij de invulling en uitvoering van een veilig sportklimaat hebben de trainers/coaches de meest prominente en structurele taak, omdat zij wekelijks actief zijn binnen het veld. Vooral de signalerende functie van een trainer/coach is hierbij belangrijk evenals de taak om bepaalde zaken bespreekbaar te maken. Omdat het vaak om vrijwilligers gaat, zonder pedagogische achtergrond, hebben veel verenigingen een vertrouwenscontactpersoon. De vertrouwenscontactpersoon is binnen het veld bereikbaar voor iedereen die deel uitmaakt van het veld en kiest geen kant naar aanleiding van wat men hoort. De vertrouwenscontactpersoon is binnen de vereniging hét aanspreekpunt voor iedereen met vragen, zorgen of klachten (Rotterdam Sportsupport, 2020). In dit onderzoek wordt gekeken hoe deze posities worden ingevuld. Een voorbeeld hiervan kan zijn hoe een trainer/coach reageert op onwenselijk gedrag. Omdat *position taking* gaat om concreet waarneembaar gedrag zullen er tijdens de interviews een aantal situaties aan de respondenten worden voorgelegd.

Binnen een veld kan er echter wel competitie plaatsvinden tussen verschillende posities, maar heerst er ook consensus. Strijd kan hem zitten in de verdeling van macht binnen de vereniging, bijvoorbeeld binnen een bestuur, bij het opstellen en keuzes maken in beleid, maar kan er ook strijd plaatsvinden bij wie er toegang heeft tot een veld en op welke manier (Bourdieu, 1989). De consensus gaat volgens Bourdieu (1989) over gedeelde belangen, denk hierbij aan samenwerking tussen een bestuur en bestaande commissies binnen een vereniging. De positie die bijvoorbeeld een nieuw persoon inneemt binnen het veld kan bijdragen aan de verandering van een dominant discours in een veld. Een voorzitter die zich bijvoorbeeld openlijk uitspreekt tegen het discrimineren van LHBTI'ers binnen de vereniging zou gezien zijn positie een verandering teweegbrengen, of in ieder geval discussie binnen het veld. Wie binnen het veld verandering wil creëren, dient wel deel uit te maken van het veld. Al wordt dit ook bepaald door de vaardigheden die een actor heeft (Calhoun et al, 2012). Een belangrijk kenmerk van een veld is de inzet die mensen hebben in het veld, iedere positie in het veld vraagt namelijk om een andere input. Een vertrouwenscontactpersoon heeft andere vaardigheden en competenties nodig dan een trainer/coach, maar binnen het veld dienen zij wel samen te werken, zeker bij het creëren van een veilig sportklimaat. Voor dit onderzoek is het interessant om te kijken hoe de verschillende actoren positie innemen binnen het veld en hoe zij vanuit die positie betekenis geven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers.

2.1.2 De verenigingshabitus

Hoe actoren binnen het veld omgaan met bekende en nieuwe situaties wordt bepaald door de zogenoemde *habitus*. Habitus is de onbewuste manier van denken, waarnemen en handelen. De habitus wordt gevormd naar de normen en waarden binnen het veld, maar structureert tevens ook de waarneming van het veld (Calhoun et al, 2012). Er bestaat dus een wisselwerking tussen het veld en de habitus. Eerdere ervaringen en situaties spelen een belangrijke rol hoe de actoren binnen het veld aankijken tegen de creatie van een veilig sportklimaat. De eerdere ervaringen die men heeft met bijvoorbeeld homo gerelateerde situaties/incidenten spelen een belangrijke rol hoe zij binnen het veld betekenis geven aan dit thema. De habitus wordt niet alleen bepaald door individuele situaties en acties binnen het veld van de sportvereniging, maar draagt bij aan de structuur en bestaande praktijken in de organisatie. Vanuit deze invloeden op het veld ontstaat er als het ware een *verenigingshabitus*.

Deze verenigingshabitus bepaalt hoe een vereniging omgaat met het creëren van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers en zou je ook wel kunnen omschrijven als de verenigingscultuur of het sportklimaat. De habitus stelt mensen in staat om actie te ondernemen en kan tegelijkertijd beperkend werken voor gedrag en het maken van keuzes. Daarmee zou je de habitus kunnen omschrijven als een 'geïnternaliseerde achtergrond of richtlijn' waarvan men zich niet per se bewust is.

In tegenstelling tot de posities die mensen innemen kan de habitus niet geobserveerd worden (Calhoun et al, 2012). In dit onderzoek zullen de geïnterviewden aangeven welke betekenis zij geven aan een aantal situaties rondom het creëren van een veilig sportklimaat. Daarin zullen zij vanuit eerdere ervaringen en situaties aangegeven wat hierin wenselijk is. Zo bepalen zij gezamenlijk hoe er betekenis wordt gegeven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers. De habitus kan binnen het veld van de sportvereniging ook zorgen voor dilemma's. Als er vanuit het veld weerstand is om met dit thema aan de slag te gaan, bijvoorbeeld vanuit bepaalde teams, kan een verenigingsbestuur ervoor kiezen om niet met dit thema aan de slag te gaan.

2.2 Puwar

2.2.1 De ruimte

Waar Bourdieu de termen veld en posities gebruikt, omschrijft Puwar (2004) het veld als een *space* waarin zich *bodies* bevinden. Verder in dit onderzoek omschreven als ruimte en lichaam. Puwar (2004) stelt dat er in publieke ruimtes uitsluitingsmechanismen werkzaam zijn die bepaalde groepen uitsluiten en zorgen voor ondervertegenwoordiging. Uitsluiten gebeurt op basis van ras, gender en seksuele voorkeur. De ruimte beschrijft Puwar (2004) als historisch gegroeid en elke ruimte kent van oudsher een historische norm voor wie zich normaal gesproken in de ruimte bevindt en over hoe de ruimte gebruikt wordt. Een ruimte is daarom nooit neutraal. Deze norm is zo vanzelfsprekend, dat die doorgaans nauwelijks meer opvalt, behalve op het moment dat deze norm verstoord wordt. Denk bijvoorbeeld aan de eerste topvoetballer die uit de kast komt. Pas als men ziet dat hier (in de media) over gesproken wordt, gaat opvallen hoe heteronormatief de sport doorgaans is. Diegene die thuishoren in een bepaalde ruimte worden door Puwar (2004) de somatische norm genoemd. Een somatische norm valt pas op als een afwijkend lichaam als indringer de ruimte betreedt. Door Puwar (2004) getypeerd als *dissonant body of space invader*. Deze lichamen zijn wel zichtbaar en vallen op. Wanneer een afwijkend lichaam de ruimte betreedt kan er desoriëntatie ontstaan bij oorspronkelijke gebruiker van deze ruimte. In publieke ruimtes stelt Puwar (2004) dat het witte mannelijke lichaam gezien wordt als de somatische norm. Sportverenigingen zijn over het algemeen nog erg heteronormatief. Heteronormativiteit verwijst naar het idee dat mensen onderscheiden kunnen worden in twee genders (mannelijk en vrouwelijk) met bijbehorende natuurlijke rollen die in lijn zijn met het toegewezen geslacht (man of vrouw), en dat heteroseksualiteit een gegeven is in plaats van een van vele mogelijke seksualiteiten. De standaard aanname is dus dat mensen heteroseksueel zijn (Warner, in van der Toorn, 2018). Heteronormativiteit zorgt ervoor dat lesbische, homo's en biseksuelen minder goed zichzelf kunnen zijn in de sport, dat zij specifieke of aparte sporttakken opzoeken, of helemaal niet aan sport doen (Hargreaves & Anderson, 2016). Heteroseksualiteit wordt vaak als enige of normale seksualiteit gezien binnen de subcultuur van sport (Kauer, 2005).

De hetero sporter valt niet op in de ruimte, omdat zij voldoen aan de norm. Deze groep vormt de natuurlijke, oorspronkelijke en onopvallende norm die zelf niet ter discussie staat, maar die zich wel het recht toe-eigenen om anderen (lichamen die niet voldoen aan de norm) de norm te nemen en/of over hen te oordelen. Dit omschrijft Puwar (2004) als de *unmarked bodies*, oftewel het niet gemarkeerde lichaam. LHBTI'ers worden hierbij gezien als *marked bodies*, omdat zij zich 'anders' kunnen voelen. Het merendeel van de LHBTI'ers valt vanwege hun uiterlijk niet op in de ruimte, terwijl zij uit de kast komen. Dit komt ook voor binnen sportverenigingen waarbij LHBTI'ers hun seksuele voorkeur voor zich houden, omdat zij niet op willen vallen in de ruimte. Het lichaam dat niet opvalt in de ruimte kan vrijuit handelen ten opzichte van de lichamen die wel op vallen. Een tweede specifieke uitdaging waar LHBTI'ers mee te maken kunnen hebben in de sport is het grotendeels onzichtbare karakter van het groepslidmaatschap. Val je buiten het heteronormatieve beeld omdat je homoseksueel of transgender bent, dan moet je dit steeds weer benoemen en verantwoorden. De verwachting is immers heteronormatief (Toorn, 2018). Dit is ook iets wat Puwar (2004) benoemt, LHBTI'ers zullen zich als *space invader* altijd bewust zijn van hun positie als minderheid omdat zij zichtbaar zijn in de ruimte en als zodanig benaderd worden.

Ondanks dat de LHBTI doelgroep niet altijd zichtbaar is binnen de ruimte, worden er bewust of onbewust wel kenmerken aan toegekend. Beeldvorming die er heerst over seksuele voorkeuren zorgt voor indrukken bij de onzichtbare lichamen. Van der Toorn (2018) legt uit dat vooroordelen ten aanzien van LHBTI'ers in de laatste decennia in Westerse Landen subtielere vormen hebben aangenomen. Subtiele vooroordelen worden gekenmerkt door gevoelens van ongemak die het contact met LHBTI'ers bemoeilijkt (Dovidio, 2016). Voorbeelden zijn het fysiek vermijden van fysiek contact met LHBTI'ers of uitdrukkingen als 'je bent toch geen homo' of 'dat is echt gay' om iets negatiefs aan te duiden (Toorn, 2018). Dit kan ook worden omschreven als *micro aggression*, subtiele vormen van discriminatie vanuit dominante meerderheidsgroepen richting o.a. LHBTI'ers, waaronder terugkerende homograppen en beledigende opmerkingen (Balsam, Molina, Beadnell, Simoni, & Walters, 2011). Dit kan bij deze minderheidsgroep *minority stress* veroorzaken. *Minority stress* kan ten eerste bestaan uit het meemaken van homonegatief gedrag en gebrek aan acceptatie in de omgeving, ten tweede kan het anticiperen op de negatieve houdingen die men ondervindt of de aanpassingen die men hiervoor maakt, zorgt voor stress (Frost, Lehavot, & Meyer, 2015). Een voorbeeld hiervan is het verbergen van de seksuele voorkeur op de sportvereniging (Meyer, in Keuzenkamp, 2010).

Zichtbaarheid van LHBTI'ers in de sport kan volgens Hylton & Sterling (2015) ook leiden tot '*backstage racism*'. *Backstage racism* vindt vaak plaats achter gesloten deuren en wordt niet openlijk met de buitenwereld gedeeld, het bevindt zich '*behind closed doors*', omdat het in de sociale zin niet meer geaccepteerd wordt om bijvoorbeeld racistische of homofobe uitspraken te doen. Dit kan voor LHBTI'ers in de sport grote impact hebben. Op den duur zouden zij door kunnen krijgen dat er achter hun rug om grappen of opmerkingen gemaakt worden en dat geeft hen alsnog een gevoel geven van uitsluiting. Het aanpakken van zichtbare en publieke discriminatie moet worden aangepakt, maar het is belangrijk dat men meer rekening houdt met vaak (onzichtbare) discriminatie (Hylton & Sterling, 2015). Volgens Nols (2019) is de diversiteit in beeldvorming van LHBTI'ers en de sporten waaraan ze deelnemen te weinig zichtbaar. In dit onderzoek wordt er aangegeven dat de geïnterviewden heel wat amateursporters kende vanuit de doelgroep LHBTI, maar dat deze vaak niet zichtbaar zijn voor het grotere publiek. Uit het onderzoek van Denison (2015) blijkt dat met name spelers, trainers en supporters vaak geen weten hebben van LHBTI'ers in hun vereniging en daarom ervan overtuigd dat er niemand uit deze doelgroep sport bij de vereniging (Denison & Kitchen, 2015).

2.2.2 Effect van de ruimte

In principe zouden de sociale ruimtes bij sportverenigingen open moeten staan voor iedereen, maar vaak zijn deze ruimtes niet neutraal. Puwar (2004) beschrijft een aantal mechanismen om te verklaren hoe vanuit de heteronormatieve norm aangeken wordt tegen de 'space invaders'. In dit onderzoek wordt er gekeken naar '*ill fitting suit*', '*burden of doubt*', '*straight jacketing*' en '*infantilisation*'. Deze mechanismen zullen ook gebruikt bij het analyseren van de resultaten.

Met het mechanisme '*ill fitting suit*' geeft Puwar (2004) figuurlijk aan dat bepaalde rollen bij bepaalde lichamen horen. Een voorbeeld hierbij kan zijn als vrouwen op een baan solliciteren die wordt bestempeld als een mannelijke baan, zou dit niet goed kunnen passen bij hun 'vrouw-zijn'. Dit zorgt voor een '*ill fitting suit*'. Binnen sportverenigingen worden niet-LHBTI'ers vaak gezien als de norm en dat kan ervoor zorgen dat LHBTI'ers maar 'gewoon' meedoen met de heteronormatieve meerderheid en daardoor een tegenstrijdig script gaan spelen. Bij LHBTI'ers speelt het vaak nog mee dat zij niet op willen vallen in de ruimte, omdat zij niet uit willen komen voor hun seksuele voorkeur.

Een ander mechanisme dat Puwar (2004) beschrijft is *'burden of doubt'*, het onzichtbare lichaam, de niet-LHBTI'ers, worden automatisch getypeerd als bekwaam en intelligent om een bepaalde functie in een bepaalde ruimte uit te oefenen. Het gedrag van lichamen die niet aan de norm voldoen, zal eerder in twijfel getrokken worden. Hierdoor kan het zijn dat de minderheidsgroep het gevoel krijgt dat zij zich meer moeten bewijzen om aan de verwachtingen te voldoen. Dit kan relevant zijn voor dit onderzoek omdat de ruimte bij sportverenigingen voornamelijk wordt bezet door niet-LHBTI'ers en dit wordt nog eens versterkt door de onzichtbaarheid van de LHBTI'ers.

Dit mechanisme lijkt deels op wat Puwar (2004) beschrijft als *'infantilisation'*; kwaliteiten van *space invaders* worden automatisch lager ingeschat dan zij wellicht in werkelijkheid zijn, stereotypering speelt hierbij een rol. Vooral in de voetballerij komt dit nog wel eens terug. Uitspraken in de media versterken deze mechanismen. Zo deed Frank de Boer enkele jaren deze uitspraak: "Homo's zijn a-sportief en hebben een slechte motoriek" en René van der Gijp zei hierover: "Als je homo bent, dan ben je op je veertiende wel klaar met voetbal. Dan ga je gewoon in een kapperszaak werken. Dat is gewoon waar."

LHBTI'ers kunnen volgens Puwar (2004) ook te maken hebben met *'straight jacketing'*. Dit mechanisme veronderstelt dat personen uit een bepaalde minderheidsgroep minder beweegruimte hebben in de ruimte. Een voorbeeld hiervan kan zijn dat de minderheidsgroep zich binnen de ruimte alleen mag bemoeien met het belang van hun eigen minderheidsgroep, terwijl het onzichtbare lichaam hierbij geen drempels kent om zich te uiten of een mening te geven. Dit mechanisme zou binnen de sport kunnen gelden voor LHBTI'ers, die vanwege de heteronormatieve cultuur zich minder laten horen of juist 'meepraten' met de meerderheid. Hierbij kan gedacht worden aan het maken van homograppen waar de LHBTI'ers mee te maken krijgen, hierdoor kunnen zij zich voelen als een *'space invader'*. Een ander voorbeeld daarvan zou kunnen zijn dat ze wel ingezet zouden kunnen worden bij een homo-evenement, maar zich verder niet mogen bemoeien met het besturen van de club.

2.2.3 Insider worden

Volgens Puwar (2004) is het lastig om als *'space invader'* onzichtbaar te worden omdat het lichaam in de ruimte vrijwel altijd zichtbaar blijft. LHBTI'ers zullen zich altijd bewust zijn of blijven van hun positie als outsider. Om insider te worden zullen LHBTI'ers zich hetzelfde moeten gedragen als de niet-LHBTI'ers om zich als geaccepteerd te voelen binnen de ruimte. Dit klinkt nogal tegengesteld, want waarom zou een LHBTI'er zich bij voorbaat anders gedragen dan een niet-LHBTI'er? Door bepaalde stereotyperingen en beeldvorming vanuit de heteronormatieve meerderheid is dit blijkbaar toch nog het geval. Om binnen een ruimte toch vrij te kunnen bewegen en te bestaan, noemt Puwar (2004) een aantal mechanismen. Als eerste wordt het gebruiken van een *mentor* genoemd. Dit kan een belangrijk persoon zijn die bepaalde uitspraken doet en daarmee de belangen van de kwetsbare groep behartigt. Maar dit kan ook iemand binnen een sportvereniging zijn die toetreding tot de ruimte makkelijker maakt, denk hierbij aan een vertrouwenscontactpersoon of een bestuurslid. Voor LHBTI'ers zouden ook rolmodellen positief kunnen werken. Volgens Krane (2007) kan de zichtbaarheid van rolmodellen in de sport bijdragen aan een beter klimaat voor LHBTI'ers. Uit onderzoek van Nols (2019) komt naar voren dat er nog veel kansen worden gemist om te werken met rolmodellen in de sport. Hierbij gaat het om rolmodellen binnen de topsport, maar dit kunnen ook rolmodellen zijn op verenigingsniveau.

Vanuit bovenstaande theoretische lens zal er naar de interviews gekeken worden en zullen de resultaten worden geanalyseerd. In deze resultaten wordt er gekeken hoe het veld eruit ziet, hoe de verschillende actoren daar positie innemen en welk effect dit heeft op de

verenigingshabitus. Vanuit de theorie van Puwar (2012) wordt er getracht inzicht te geven in bepaalde uitsluitingsmechanismen die plaatsvinden binnen de ruimte van de sportvereniging.

Hoofdstuk 3 Literatuurstudie

Aangezien dit onderzoek zich richt op de betekenis die er binnen de sportvereniging wordt gegeven aan de een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers is het belangrijk om te weten wat er wordt verstaan onder een veilig sportklimaat en de positie van LHBTI'ers in de sport. In dit hoofdstuk zal hier aandacht aan worden besteed.

3.1 Veilig sportklimaat

3.1.1 Geschiedenis veilig sportklimaat

Zorgen over ongewenst gedrag binnen de sport zijn niet nieuw. Al sinds de jaren zeventig is er vanuit de overheid aandacht voor spelverruwing, in de jaren tachtig voor fair Play en tolerantie, in de jaren negentig voor waarden en normen (Breedveld & Van der Poel, 2015). In de jaren tachtig is het aantal georganiseerde sportbeoefenaars net iets boven het vier miljoen gestagneerd. Die stagnatie leidde er onder meer toe dat het accent niet meer vanzelfsprekend op een toename van de sportparticipatie werd gelegd, maar dat de aandacht meer werd gericht op de kwaliteit en veiligheid van de sportbeoefening (Bottenburg, 1995). Aan het einde van de jaren negentig wordt de term 'tolerantie' steeds vaker benoemd en belangrijk gevonden, waardoor duidelijk wordt dat de kracht van sport ook kan zitten in het tegengaan van discriminatie. NOC*NSF voert sinds de late jaren negentig een preventief en sanctionerend beleid ten aanzien van seksuele intimidatie in de sport (Moget & Weber, 2008). Het beleid in het eerste decennium van deze eeuw richt zich hoofdzakelijk op het bevorderen van sportiviteit en respect (Veldhoven, 2016). Sinds 2012 is de verenigingsondersteuning van NOC*NSF en de sportbonden direct gekoppeld aan het landelijke programma Veilig Sportklimaat (VSK), gericht op het tot stand brengen van integraal sportieve verenigingen (NOC*NSF, 2015).

3.1.2 Definitie veilig sportklimaat

In de Rotterdamse sportnota wordt veilig sportklimaat benoemd als een sportomgeving waar sprake is van sociale veiligheid, waar iedereen onbezorgd en met plezier kan sporten en waar oog is voor sportieve-en sociale ontwikkeling (Gemeente Rotterdam, 2018). Volgens Hermens & Gissing (2013) is een veilige sportvereniging een plek waar eenduidige gedragsregels gelden die bekend zijn bij de leden, ouders, vrijwilligers en trainers. De trainers beschikken hierbij over didactische en pedagogische vaardigheden (bijvoorbeeld vaardigheden over hoe te handelen bij pestgedrag of over hoe een sociaal veilige sfeer te creëren) en de ouders zijn aanwezig bij wedstrijden en trainingen en helpen bij activiteiten die plaatsvinden op de sportvereniging (Hermens & Gilsing, 2013, p. 17). Kijkend naar gedragsregels is positief te noemen dat het aandeel sportverenigingen met gedragsregels voor het scheppen van een veiliger sportklimaat groeide tussen 2008 en 2017 van 74 naar 85%. Daarmee heeft ongeveer vier op de vijf sportverenigingen omgangs-, gedrags- of clubregels. Sinds 2014 is bovendien dit percentage met ongeveer tien procentpunten gestegen (Romijn & Kalmthout, 2018). In een veilig sportklimaat durft een sporter zich uit te spreken of zich op een non-verbale manier te verzetten tegen ongewenst gedrag. En dat verzet zou de trainer moeten opmerken, respecteren en zelfs aanmoedigen, waarop hij zijn gedrag aanpast of een andere passende actie onderneemt (van der Steeg & Platzer, 2016). Volgens Van Veldhoven (2016) kan de sportvereniging gezien worden als een sociaal systeem bestaande uit verschillende actoren, zoals bestuursleden, ouders, coaches/trainers en scheidsrechters die gezamenlijk kunnen bijdragen aan een positieve clubcultuur (Veldhoven, 2016).

Volgens Romijn & Kalmthout (2018) maken steeds minder mensen ongewenst gedrag mee in de sport en het veiligheidsgevoel in de sport is hoger dan elders in de maatschappij. Veilig sportklimaat komt steeds vaker terug in de beleidsplannen van sportverenigingen en steeds meer verenigingen hebben clubregels, vertrouwenspersonen en protocollen voor omgang met excessen. Het belang van het hebben van een veilig sportklimaat is steeds dieper doorgedrongen tot de Nederlandse sport. Tegelijk stellen betrokkenen vast dat ‘het hebben van een veilig sportklimaat nooit af is en vinden kaderleden het noodzakelijker dan ooit dat aandacht wordt besteed aan een veilig sportklimaat (Romijn & van Kalmthout, 2018). Dit is ook terug te zien in onderstaande afbeelding (Lucassen & van der Roest, 2018).

Tabel 7.7 Top 5 gevolgde cursussen en bijscholing naar kaderfunctie in 2017.

Arbitrerend kader		Bestuurlijk kader		Sporttechnisch kader	
Leiden van wedstrijden	65%	Veilig sportklimaat	64%	Sporttechniek	63%
Mentale weerbaarheid	54%	Visie- en beleidsontwikkeling	45%	Conditie en krachttraining	37%
Begeleiden van mensen in opleiding	27%	Verenigingsstructuur	30%	Sporttactiek	34%
Veilig sportklimaat	22%	Werving kaderleden	27%	Mentale weerbaarheid	34%
Anders	21%	Ledenwerving/spelregelkennis	20%	Veilig sportklimaat	30%

Bron: Oomens, Bomhof & Scholten, 2018.

Afbeelding 1 Bijscholing naar kaderfuncties

Het creëren van een inclusief en veilig sportklimaat is om een aantal redenen belangrijk. Een veilig sportklimaat zorgt ten eerste voor meer participatie van alle doelgroepen, waaronder LHBTI'ers, en daardoor meer leden voor de sportvereniging (Krane, 2007). Een inclusieve sportomgeving draagt bij aan betere prestaties. In een sociaal veilige sportomgeving voelt iedereen zich prettig en geaccepteerd. Een sociaal veilige sportomgeving zorgt ervoor dat meer mensen gaan sporten. Dat geldt voor iedereen, maar met name voor homoseksuele mannen die op jonge leeftijd de sport verlaten (Alliantie Gelijkspelen, 2020). Wel is het belangrijk dat het creëren en uitdragen van een veilig sportklimaat binnen de vereniging breed gedragen wordt, anders heeft het minder uitwerking en effect. Volgens Krane (2007) is de eerste stap bij het creëren van een veilig sportklimaat de dialoog aangaan binnen de vereniging. Vervolgens is het noodzakelijk om specifieke strategieën te ontwikkelen om een inclusieve sportomgeving te creëren, zoals het integreren van het thema veilig sportklimaat in bestaande beleidsplannen (Krane, 2007).

Wat uit deze verschillende definitie van een veilig sportklimaat naar voren komt is dat het creëren van een veilig sportklimaat een gezamenlijk proces is binnen de vereniging waarbij de geschreven gedragsregels bekend zijn en nageleefd dienen te worden. Binnen dit veilige sportklimaat is oog voor sportieve en sociale ontwikkeling en durven sporters en zich uit te spreken tegenover ongewenst gedrag. De trainer/coach heeft hierbij een signalerende functie en onderneemt actie wanneer dat nodig is.

3.2 Veilig sportklimaat LHBTI'ers

Na de definitie van een veilig sportklimaat wordt in deze sectie wordt nog specifiek gekeken wat dan een veilig sportklimaat is voor de LHBTI'ers.

3.2.1 Sportdeelname LHBTI'ers

Kijkend naar seksuele voorkeur in Nederland zijn er nauwelijks verschillen te zien in de sportdeelname van LHBTI'ers en hetero sporters. Wel zijn er verschillen naar organisatieverband en takken van sport. Heteroseksuele mannen zijn meer dan twee keer zo vaak actief in clubverband (35%) dan homoseksuele mannen (15%) en beoefenen vooral vaker teamsporten zoals voetbal. Uit onderzoek van Motivaction en Mulier Instituut (Elling et al. 2011; Groenestein en Van der Linden 2012) blijkt dat homoseksuele mannen rapporteren dat hun seksuele oriëntatie van invloed is op de typen sporten die ze beoefenen. Homoseksuele mannen verbergen hun geaardheid in de sport vaker dan in andere contexten, voor vrouwelijke homoseksuele sporters geldt dit veel minder. Sport is dan ook één van de weinige maatschappelijke sectoren waarin lesbische vrouwen veel prominenter aanwezig zijn dan homoseksuele mannen (Elling et al. 2001). Homoseksuele mannen zeggen vooral dat ze voetbal en andere 'macho-' of team- en contactsporten mijden of ermee stoppen omdat ze verwachten niet te worden geaccepteerd (Pulles, 2017). Lesbische en biseksuele vrouwen geven aanzienlijk minder vaak aan dat hun seksuele oriëntatie van invloed is op het sportgedrag (Elling et al. 2011). Fitness is de meest beoefende tak van sport onder alle groepen, ongeacht sekse of seksuele oriëntatie, maar is het populairst onder homoseksuele mannen (Pulles, 2017). Vanwege de angst voor homofobie kiezen homomannen vaker voor 'veilige' omgevingen zoals deze fitnesscentra of LHBTI-sportverenigingen (Elling, 2018).

Het aandeel LHBTI'ers dat binnen de sportgroep of sportvereniging niet open is over de seksuele oriëntatie is hoger dan binnen andere contexten zoals op de werkvloer en in het vervolgonderwijs. 81% van de homo's en 74% van de lesbiennes onder 22 jaar gaven aan volledig of gedeeltelijk in de kast te zitten ten aanzien van hun teamgenoten (Denison & Kitchen, 2015). Ongeveer één op de tien mensen kent via de sportvereniging mannen of vrouwen met een homo- of biseksuele voorkeur. Bekendheid met LHB-ers op de sportvereniging is beduidend geringer dan onder vrienden of collega's, waar één op de drie mensen LHB-ers kent. Onder mannelijke teamsporters is de bekendheid met LHB-medesporters even groot als onder overige sporters (Hoeijmakers & Elling, 2018). Een belangrijke reden om in de sport niet uit de kast te komen, is de angst voor negatieve reacties of negatief gedrag van medesporters. Ook kan een andere seksuele voorkeur zorgen voor een 'bron van ongemak, onzekerheid of schaamte'. Dat heeft te maken met opmerkingen en scheldwoorden van andere sporters, maar ook met de gêne die kan ontstaan omdat normaal sportgedrag een seksuele lading kan krijgen (Pulles, 2017).

3.2.2 LHBTI verenigingen

Volgens Lucassen & van der Roest (2018) is het aantal LHBTI-verenigingen gering (enkele tientallen) en deze bevinden zich voornamelijk in de grote steden. Het zijn voornamelijk volwassenen van middelbare leeftijd die bij LHBTI-verengingen sporten. Dit heeft enerzijds te maken met een bewustwording van de eigen (etnische/seksuele) identiteit, anderzijds met verschuivende sportmotivaties (Janssens, 1999; Elling, 2007). Voor de oprichting van etnisch-specifieke of LHBT-sportclubs kan ook 'zichtbaarheid' een specifieke legitimering zijn. Volgens Drury (2011) is het ontstaan van LHBTI-sportverenigingen ook een reactie op een homofob en vijandig klimaat in de sport richting LHBTI'ers. Zolang sporters sportieve ambities hebben en 'het hoogste' willen bereiken, kiezen ze voor verenigingen die hen

daarvoor de beste mogelijkheden bieden en dat zijn veelal ‘reguliere’ sportverenigingen. Ook staan diverse groepen die ‘anders zijn’ (gehandicapten, immigranten, LHBTI’ers) nog steeds op achterstand in de organisatie van sportverenigingen, gekeken naar het meepraten, beslissen en vormgeven van het sportaanbod en de heersende gebruiken en omgangsvormen (Lucassen & van der Roest, 2018). In hoeverre categorale sportverenigingen naar onder meer etnische achtergrond en seksuele voorkeur vanzelf zullen verdwijnen of juist zullen groeien, is lastig in te schatten. Enerzijds verdwijnt mogelijk de behoefte om ‘in eigen kring’ te sporten als de maatschappelijke emancipatie en integratie van sociale minderheden of ‘kwetsbare’ groepen toeneemt en steeds meer ‘reguliere’ sportverenigingen inclusief worden naar diverse groepen (Lucassen & van der Roest, 2018).

3.2.3 Barrières voor LHBTI’ers

Uit onderzoek van Krane (2007) komt naar voren dat stilte en het ontkennen rondom het thema LHBTI’ers in de sport nog steeds gezien wordt als groot probleem. Belangrijke reden hiervoor is het gebrek aan kennis over hoe dit thema bespreekbaar gemaakt kan worden binnen de sportomgeving (Krane, 2007). Volgens Anderson (2012) zorgt de vaak heersende machocultuur bij mannenteams ervoor dat homomannen vaker geneigd zijn om te stoppen met sporten naarmate ze ouder worden. Dit wordt ook bevestigd door het onderzoek van Hoeijmakers & Elling (2018) waarin gesteld wordt dat er in mannelijke teamsporten nog steeds sprake is van een cultuur waar machogedrag en homo onvriendelijke opmerkingen de verdere acceptatie van seksuele diversiteit in de weg staan. Veel sporters houden hun seksuele voorkeur geheim vanwege het homofobe karakter van de sport. Teamgenoten die zich openlijk uitspreken tegenover homoseksualiteit en homofobie zorgen ervoor dat het lastig is om als sporter uit de kast te komen. Uit onderzoek van Tiessen-Raaphorst & Breedveld (2007) is in 2007 14% van de sporters in de afgelopen drie jaar getuige geweest van negatieve opmerkingen of grappen over homoseksualiteit.

Onderzoek van Hoeijmakers & Elling (2018), waaraan o.a. 458 vereniging sporters en 485 verenigingsbestuurders deelnamen, en toont aan dat er onder de totale groep verenigingssporters een kwart aangeeft dat ‘homo’ of ‘mietje’ als scheldwoord wordt gebruikt als mannelijke sporters minder goed presteren. Bij mannelijke teamsporters is dat één derde. Ook geven mannelijke teamsporters bijna twee keer zo vaak als andere sporters aan (18%) dat in hun sportgroep regelmatig grappen of negatieve opmerkingen over homoseksualiteit worden gemaakt. Het gebruik van ‘homo’ of ‘mietje’ als scheldwoord of minachting is in de sport niet ongebruikelijk. Dit kan voor mensen met een homo- of biseksuele voorkeur als onprettig of vijandig worden ervaren. Het merendeel van de Nederlandse bevolking (71%) is van mening dat scheidsrechters moeten ingrijpen wanneer sporters ‘homo’ of ‘mietje’ als scheldwoord gebruiken in de sport. Onder verenigingssporters (65%) en met name mannelijke teamsporters (47%) is dat aandeel beduidend lager. Zij lijken het gebruik van ‘homo’ of ‘mietje’ als scheldwoord vaker normaal te vinden. Het probleem lijkt het grootst te zijn bij voetbal. De helft van de voetbalverenigingen geeft aan dat homo negatieviteit af en toe voorkomt binnen de vereniging. Dat is bijna vier keer zoveel als bij andere verenigingen (Hoeijmakers & Elling, 2018).

Volgens Elling (2011) behoren homo grappen toe aan een ‘sportieve cultuur’ waarin ook andere seksueel getinte en algemene onsportieve uitlatingen worden gedaan. Het maken van deze grappen gebeurt echter niet altijd bewust, vaak is het bedoeld zonder een negatieve lading. Dit komt ook uit het onderzoek van Nols (2019) waarin wordt aangegeven

dat heteronormatief en homonegatief gedrag vaak onbewust gebeurt en voortkomt uit onwetendheid. Het is vaak een resultaat van iemands opvoeding en een tekort aan specifieke educatie rondom dit thema. Ook bepaalde groepsdynamieken kunnen ervoor zorgen dat mensen zich sneller schuldig maken aan homo negatieve uitlatingen. Denk hierbij aan voetbalteams met een heersende machocultuur of een groep toeschouwers bij een wedstrijd die elkaar 'aansteken' (Nols, 2019).

Volgens Griffin (2012) kwamen er tot 1975 nauwelijks tot geen LHBTI'ers uit voor hun seksuele voorkeur in de sportwereld. Tot eind 20^e eeuw was er zelfs een toename te zien van homofobie onder de jeugd in mannelijke teamsporten. Out on The Fields (2015) was de eerste internationale en grootschalige studie onder ruim 9 duizend LHB'ers in de sport over homofobie in teamsport binnen verschillende Engelstalige landen. Uit dit onderzoek komt naar voren dat er qua acceptatie van deze doelgroep in de sport nog veel te verbeteren valt. Zo geeft 73% van de geïnterviewden in dit onderzoek aan dat LHB'ers in de jeugdsport zich (vaak) niet veilig en welkom voelen. De meeste homomannen geven aan dat er zich wel eens situaties voordoen waarin zij zich niet veilig voelen. 54 procent van de homomannen zegt dat zij zich niet geaccepteerd voelen, tegenover 35% van de lesbische vrouwen die zich niet veilig in de sport. Slechts 1 procent van de LHB'ers geeft aan dat hun doelgroep volledig geaccepteerd wordt in de sport. Het grootste gedeelte van de LHB'ers, 84%, krijgt te maken met homofobie waaronder grappen' tijdens het sporten en 78% voelt zich als toeschouwer niet veilig tijdens sportevenementen. 81% van de homo's en 74% van de lesbiennes onder 22 jaar gaven aan volledig of gedeeltelijk in de kast te zitten ten aanzien van hun teamgenoten (Denison & Kitchen, 2015).

3.2.4 Hoe nu verder

Toch zijn er ook positieve ontwikkelingen waar te nemen. Volgens Anderson (2012) is er steeds vaker sprake van meer tolerantie, acceptatie en inclusiviteit voor LHBTI'ers in de sport. Volgens Griffin (2012) zijn er de laatste tien jaar een aantal belangrijke ontwikkelingen die zorgen voor steeds meer gelijkheid van LHBTI'ers in de sport. Allereerst komen LHBTI'ers in de sport op steeds jongere leeftijd uit de kast. Bij trainers/coaches komt er steeds meer bewustwording dat LHBTI'ers er 'gewoon' bij horen en komen er steeds meer organisaties die zich focussen op het belang en acceptatie in de sport. In Nederland houdt de John Blankenstein Foundation zich bezig met stimulatie van meer LHBTI-acceptatie in de sport. Vanuit de Alliantie Gelijkspele is er de laatste jaren veel geïnvesteerd om de acceptatie van homoseksualiteit in de sport hoger op de beleidsagenda van bonden en verenigingen te brengen. De John Blankenstein Foundation probeert LHBTI-acceptatie te stimuleren door workshops te geven gericht op het bespreekbaar maken van homo-acceptatie in mannelijke teamsportverenigingen en het gezamenlijk vinden van methoden waarmee acceptatie kan worden uitgedragen in de vereniging (Romijn, van Kalmthout, Breedveld, 2014). Doordat de overheid, gemeentes en organisaties steeds meer waarde hechten aan inclusiviteit van LHBTI'ers in de sport is er op internet meer informatie beschikbaar over dit onderwerp. Ook worden er in de literatuur een aantal oplossingen benoemd.

Het stimuleren van LHBTI-acceptatie staat ook steeds meer op de agenda bij nationale sportorganisaties zoals NOC*NSF, o.a. met de Alliantie Gelijkspele. Volgens Denison (2015) is het belangrijk dat sportorganisaties en sportbonden een duidelijk beleid hebben op meer inclusie bij sportverenigingen, voor zowel professionals en amateurs. Dit beleid moet tevens blijvend worden gepromoot om verandering te bewerkstelligen. Griffin (2012) noemt het een positieve ontwikkeling dat steeds meer sporters zich uitspreken tegenover de discriminatie en uitsluiting van LHBTI'ers, daarbij helpt het dat dit ook gedaan wordt

door heteroseksuele sporters. Er wordt de afgelopen jaren ook steeds meer onderzoek gedaan naar de positie van LHBTI'ers in de (top)sport en dat wordt gezien als een positieve ontwikkeling.

Onderzoekresultaten zijn echter niet altijd eenduidig als het gaat om de uitkomsten. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau (2017) blijkt dat er geen verschil is in de mate waarin heteroseksuele sporters en homoseksuelen rapporteren dat zij wangedrag hebben meegemaakt. Een logische verklaring hiervoor zou kunnen zijn dat LHBTI'ers teamsporten (zoals voetbal) vaker vermijden, zoals hierboven is beschreven (Sociaal Cultureel Planbureau, 2017). Resultaten uit ander onderzoek (Hendriksen en Hoogwerf 2013) tonen aan dat heteroseksuelen vaker getuige zijn homonegatief gedrag, omdat er onder hetero's meer homograppen gemaakt worden dan wanneer het gezelschap meer gemengd is.

Volgens Hoeijmakers en Elling (2018) is er voor het daadwerkelijk doorbreken van negatieve stereotypering, het realiseren van een bredere acceptatie van homoseksualiteit en het tegengaan van homonegatief gedrag meer tijd en aandacht nodig. Zowel om de bewustwording onder sporters te vergroten van de uitsluitende werking van homo onvriendelijke opmerkingen als daadwerkelijk veranderingen in gedrag en cultuur te bewerkstelligen. Dit pleit voor een voortgaande specifieke beleidsinzet om veilige en inclusieve sportverenigingen voor alle LHBTI'ers te creëren, met een blijvende focus op mannelijke teamsporten (Hoeijmakers & Elling, 2018)

Uit het onderzoek van Denison (2015) worden een aantal aanbevelingen gedaan die zouden moeten leiden tot meer LHBTI-acceptatie. Allereerst wordt er aangegeven dat sportverenigingen homofobie en discriminatie al in een eerder stadium serieus moeten nemen, ouders en trainers hebben hier een belangrijke rol in om het gesprek aan te gaan. Volgens Krane (2007) is het belangrijk om al in een vroeg stadium de dialoog aan te gaan en is dit een belangrijke eerste stap richting een positiever sport klimaat voor LHBTI'ers. Daarbij is bewustwording erg belangrijk en zou het goed zijn als sportverenigingen vooroordelen en stereotyperingen rondom LHBTI'ers proberen te bespreken en daarmee proberen weg te nemen. Vervolgens is het belangrijk om specifieke strategieën te ontwikkelen gericht op het tegengaan van homo negatieve uitlatingen en voor het creëren van een welkom en inclusief sportklimaat. Volgens Denison (2015) is het ook belangrijk dat nationale sportbonden beleid maken gericht op meer LHBTI-inclusie en dit ook actief promoten. Rolmodellen vanuit de topsport zouden hier een belangrijke rol in kunnen spelen.

Met deze literatuurstudie is getracht inzicht te geven in het gegroeide belang van het hebben van een veilig sportklimaat met daarbij de toegenomen aandacht voor het stimuleren van LHBTI-acceptatie. Gekeken naar die acceptatie zijn er enerzijds positieve ontwikkelingen te zien, maar anderzijds is er nog veel aandacht nodig. In hoofdstuk 6 zullen de uitkomsten van de interviews worden vergeleken met deze literatuurstudie om te kijken waar de belangrijkste overeenkomsten en verschillen liggen.

Hoofdstuk 4. Methode

In dit hoofdstuk wordt de gekozen methodologie uiteengezet. Hierbij wordt het type onderzoek, maner van data verzameling, selectie van respondenten en de rol van de onderzoeker beschreven. Daarnaast wordt de validiteit en betrouwbaarheid van het onderzoek besproken.

4.1 Type onderzoek

Om te achterhalen welke betekenis er wordt gegeven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers is er gekozen voor kwalitatief onderzoek. Volgens Boeije (2014) is kwalitatief onderzoek bij uitstek geschikt om het perspectief en de betekenisgeving van de geïnterviewden te achterhalen, te beschrijven en waar mogelijk te verklaren. Het gekozen onderzoeksperspectief is de interpretatieve onderzoek benadering. Bij deze benadering wordt ervan uitgegaan dat de werkelijk wordt gecreëerd door de betekenisgeving van mensen, hierbij ligt de nadruk op betekenissen en ervaringen van de geïnterviewden (Bryman, 2012). De gegevens worden door de onderzoeker op een transparante manier geanalyseerd en dit kan leiden tot een overzichtelijk beeld van de sociale werkelijkheid en de interpretatie hiervan (Evers, 2007; p.8)

4.2 Dataverzamelmethode

4.2.1 Interviews

Om de hoofdvraag van dit onderzoek te beantwoorden is data verzameld aan de hand van semigestructureerde interviews. Er is bewust gekozen voor semigestructureerde interviews omdat deze manier van kwalitatief onderzoek de onderzoeker de flexibiliteit geeft om met een open gedachtegang data te verzamelen over het onderwerp (Bryman, 2012). Bryman (2012) stelt dat een semigestructureerde wijze van interviewen hierdoor de kans biedt om in te springen op onverwachte, maar toch relevante inbreng vanuit geïnterviewden. Zo kan er doorgevraagd worden als de respondent iets interessants zegt. Op deze manier krijg je meer en gedetailleerde informatie, hetgeen wat in kwalitatief onderzoek vaak het doel is. Voor de semigestructureerde interviews is vooraf een topiclijst opgesteld aan de hand van het theoretisch kader, verzamelde literatuur en gesprekken met experts rondom dit thema. In zowel de literatuur als de gesprekken met experts komt terug dat bijvoorbeeld 'homograppen' een belangrijk onderwerp is en dit zie je dan ook terugkomen in de topiclijst. Een voorbeeld waaruit blijkt dat je de theoretische lens terug ziet komen in de interviews is dat er specifiek is gevraagd naar hoe een trainer/coach invulling geeft aan zijn positie en hoe dit wordt ervaren. Alle interviews zijn telefonisch afgenomen vanwege de beperkingen rondom het coronavirus. Een nadeel hiervan is dat je de gezichtsuitdrukking van de respondent niet kunt waarnemen en daardoor niet altijd een goed beeld krijgt hoe iemand op een vraag reageert. De interviews hebben een gemiddelde tijdsduur van 35 tot 100 minuten.

4.2.2 Werving en selectie

Om de vraagstelling van dit onderzoek te beantwoorden zijn in de selectie van respondenten zowel bestuursleden, vertrouwenscontactpersonen, trainers/coaches en leden meegenomen. Voorafgaand aan de interviews is toestemming gevraagd voor het opnemen van het interview. Ook zijn de geïnterviewden erop attent gemaakt dat zij in de uitwerking van het onderzoek anoniem blijven. Daarom worden er in de transcripties en in de resultaten geen namen of verenigen genoemd.

Er zijn 14 interviews afgenomen. Vier daarvan met trainers/coaches, vijf bestuursleden, twee met vertrouwenscontactpersonen, twee met spelende leden en één expert op het

gebied van LHBTI in de sport. Het gaat hier om Rotterdamse verenigingen en teamsporten. Zoals in de aanleiding benoemd worden bepaalde teamsporten het vaakst vermeden of stoppen LHBTI'ers hier eerder (Pulles, 2017). Het was in eerste instantie niet makkelijk om voldoende respondenten te vinden, omdat niet iedereen mee wilde werken. Tijdgebrek werd hier een aantal keer genoemd als reden, maar ook werd er een aantal keer genoemd: *'Dit onderwerp speelt niet bij ons in de vereniging, dus daar kan ik niks over zeggen'*.

Er zijn drie verenigingen in het onderzoek meegenomen waarvan Rotterdam Sportsupport weet dat zij waarde hechten aan een veilig sportklimaat en daarbij ook aandacht en zichtbaarheid geven aan het thema LHBTI. Bij deze verenigingen zijn acht interviews afgenomen. Ook zijn er vier sportverenigingen in het onderzoek meegenomen die waarde hechten aan een veilig sportklimaat en hier ook invulling aan geven, maar weinig doen voor de LHBTI doelgroep. Dit zijn zowel kleine als grote verenigingen, die qua organisatiekracht met dit thema aan de slag zouden kunnen gaan. Ook is er een LHBTI-sportvereniging in het onderzoek meegenomen. Hier is één bestuurslid en één spelend lid geïnterviewd. Het gaat hierbij om de sporten voetbal, hockey, tennis, volleybal, roeien en zwemmen.

4.3 Data-analyse

Om de verzamelde interviewdata zo goed mogelijk te kunnen analyseren, zijn de interviews getranscribeerd en vervolgens gecodeerd. De transcripties van de interviews zijn in MAXQDA geplaatst en gecodeerd. Deze codering is gedaan volgens drie opeenvolgende fases. Allereerst zijn de transcripties open gecodeerd. Open codering vond plaats door per interview bepaalde terugkerende elementen uit te lichten in een code. Onderstaand een voorbeeld van een open codering:

“Wil je dit op een goede manier bespreekbaar maken, dan moet een vereniging die opnemen in haar beleid. Dan zit het in uitvoering vooral bij de bestuurders.”

Pepijn Geldof

Veilig Sportklimaat LHBTI, rol bestuur

Na het open coderen volgt het axiaal coderen. Hierin is bepaald of de codes die tot dan toe zijn ontwikkeld ook de verzamelende gegevens dekken en worden er verbanden en patronen gezocht tussen categorieën codes die voortkomen uit open coderen (Boeije, 2014). Codes als 'sanctioneren trainer' en 'signaleren trainer' vielen beide onder de sub code 'rol trainer homograppen'. Door deze fase van het coderen krijg je als onderzoeker al in een vroeg stadium inzicht in de hoofdcodes van het onderzoek en daarmee waar je onderzoek om draait. Tot slot heeft de codering plaatsgevonden middels de fase van selectief coderen. Door selectief coderen krijgt de onderzoeker zicht op de gegevens die zijn verzameld, en op het 'verhaal' dat erover valt te vertellen in het licht van de probleemstelling (Boeije, 2014). Tijdens deze fase is er extra gelet op terugkerende en opvallende quotes die antwoord zouden kunnen geven op de onderzoeksvraag.

4.4 Organisatorische context

Het onderzoek wordt uitgevoerd in Rotterdam. Rotterdam telt circa 350 sportverenigingen en daarmee hebben deze verenigingen een belangrijke maatschappelijke functie in de stad. Inclusief sporten wordt zowel in de sportnota als in het nationaal sportakkoord als belangrijk punt genoemd. Uit het onderzoek van Radar Rotterdam (2019) komt het volgende naar voren: ‘Stimuleer als gemeente de inclusiviteit en LHBTI-vriendelijkheid van (reguliere) sportverenigingen door contact en samenwerking te zoeken met besturen, technische commissies en trainers. Indien gewenst kan een training worden aangeboden.’ Vanuit deze aanbeveling is het relevant om te kijken hoe verenigingen op dit moment betekenis geven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI’ers en hoe zij op dit thema ondersteund zouden kunnen worden. Rotterdam Sportsupport zet zich in voor sterke en vitale sportverenigingen in Rotterdam. Dit doet Rotterdam Sportsupport door sportverenigingen te ondersteunen, stimuleren en faciliteren. Samen met Topsport Rotterdam en Sportbedrijf Rotterdam is Rotterdam Sportsupport verantwoordelijk voor het uitvoeren van het Rotterdamse sportbeleid. Een actueel onderwerp dat speelt binnen de organisatie is een veilig sportklimaat bij sportverenigingen en hierop worden de verenigingen dan ook intensief ondersteund. Op dit moment wordt er vanuit de gemeente Rotterdam samen met Rotterdam Sportsupport en de John Blankenstein Foundation gekeken hoe er kan worden samen gewerkt als het gaat om het stimuleren van LHBTI-acceptatie in de sport.

4.5 Validiteit en betrouwbaarheid

De mate van validiteit geeft aan of daadwerkelijk wordt gemeten wat het onderzoek beoogt te meten. Eén van de aspecten van validiteit is of de antwoorden op de juiste wijze zijn verkregen (Bryman, 2012). Van tevoren is een topiclijst opgesteld aan de hand van de beschikbare en relevante literatuur. Ook hebben er van tevoren twee interviews plaats gevonden met experts waarvan de meest relevante informatie is verwerkt in de topiclijst. Zo konden er tijdens het interview passende en relevante vragen gesteld worden. Tijdens de interviews is geprobeerd om het geven van sociaal wenselijke antwoorden te voorkomen, dit kan de validiteit van het onderzoek tegenwerken. In een aantal gevallen is de uitwerking opgestuurd naar de respondent om enkele antwoorden te verduidelijken. Een ander aspect dat iets zegt over de validiteit van het onderzoek is het *saturation point*, oftewel het moment dat er tijdens de data verzameling verzadiging optreedt en er geen nieuwe informatie meer werd opgehaald. Dit was op den duur na meerdere interviews het geval bij enkele topics, hierop is ook besloten om geen nieuwe interviews meer in te plannen. Opvallend was ook de eenduidigheid qua antwoorden bij een aantal topics.

Betrouwbaarheid in een onderzoek betekent dat bij herhaald uitvoeren het onderzoek dezelfde resultaten kan voortbrengen (Noble & Smith, 2015). Volgens Bryman (2012) is objectiviteit een belangrijk concept van de betrouwbaarheid van een onderzoek. Dit houdt in dat de resultaten bestudeerd en geanalyseerd zijn zonder eigen interpretaties van de onderzoeker. De interviews zijn daarom letterlijk uitgetypt. In de resultaten wordt veel gebruik gemaakt van quotes en dit kan bij dragen aan de objectiviteit van het onderzoek. Volgens Boeije (2014) zijn semigestructureerde interviews een betrouwbare methode, omdat alle interviews dezelfde basis hebben. Daarnaast is in dit onderzoek getracht de gebruikte technieken en methoden van het onderzoek zo duidelijk mogelijk uit te leggen. Door verenigingen te selecteren die al kennis hadden over het thema veilig sportklimaat is het kans op het geven van ‘toevallige’ antwoorden kleiner geworden. Dit verhoogt de betrouwbaarheid van het onderzoek.

4.6 Rol van de onderzoeker

Bij het uitvoeren van kwalitatief onderzoek ben ik zelf ook een meetinstrument, omdat ik vanuit mijn eigen ervaring en kennis invloed heb op het verzamelen en interpreteren van de data (Boeije, 2014). In het onderzoek heb ik geprobeerd mij zo neutraal mogelijk op te stellen. Dit was echter niet altijd makkelijk, omdat ik door een aantal respondenten tijdens de interviews ook vragen terugkreeg als 'Hoe zou jij dit doen?' en 'Waarom stel je deze vraag op die manier?' Vanuit mijn rol als onderzoeker probeerde ik hierin zo neutraal mogelijk te blijven, maar af en toe ontkom je er toch niet aan om hierin mee te gaan, dit was vooral in het begin enkele keren het geval. Toch denk ik niet dat het de geïnterviewden erg heeft beïnvloed, omdat ik merkte dat zij wel dicht bij het onderwerp bleven. Hierdoor kon ik ook weer terugkomen in mijn rol als onderzoeker.

Na een aantal interviews heb ik mij hierin wat strikter opgesteld en echt geprobeerd bij de topiclijst te blijven, waarbij ik aangaf dat ik mijn mening over dit thema wilde geven na het interview.

Mijn rol als werknemer van Rotterdam Sportsupport heeft de geïnterviewden op sommige momenten ook beïnvloed is mijn inschatting. Vooral bij onderwerpen die iets gevoeliger lagen, zoals het omgaan met homograppen, merkte ik dat de geïnterviewden wat terughoudend en gereserveerd waren in het geven van antwoorden. Het mogelijk geven van niet sociaal maatschappelijk gewenste antwoorden speelden hierbij een rol. Een enkele keer werd er aangegeven: "Dit moet je maar even niet in de uitwerkingen meenemen", of "Dat heb je even niet gehoord hè". Dit ondanks dat er van tevoren duidelijk is gemaakt dat deelname aan dit onderzoek volledig anoniem is. Tot slot werden er in een aantal interviews, zowel vooraf als achteraf, gevraagd of ik zelf tot de LHBTI doelgroep behoorde. Als dit het geval zou zijn geweest, hadden de geïnterviewden wellicht wat terughoudender hun antwoorden geformuleerd is mijn inschatting.

Hoofdstuk 5 Resultaten

In dit hoofdstuk worden de resultaten van het onderzoek beschreven. Allereerst zal er gekeken worden naar de betekenis die er wordt gegeven aan een veilig sportklimaat. Vervolgens zal de stap worden gemaakt naar de betekenis die wordt gegeven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers en wordt er gekeken naar de barrières waar LHBTI'ers mee te maken krijgen in de sport. Tot slot zal er gekeken worden naar de mogelijkheden voor een inclusiever sportklimaat bij sportverenigingen.

5.1 Een veilig sportklimaat: ingebed in de vereniging

5.1.1 Definitie veilig sportklimaat.

Aan de geïnterviewden is gevraagd welke betekenis zij geven aan een veilig sportklimaat. Allereerst geven zij aan te merken dat er de laatste jaren steeds meer aandacht is voor een veilig sportklimaat binnen hun sportvereniging, mede ingegeven door (sociale) media. Er wordt verschillend gedacht over de definitie en de invulling van een veilig sportklimaat, echter komen er in de antwoorden een aantal overeenkomstige aspecten terug. Veel komt terug dat veiligheid afhangt van 'hoe we met elkaar omgaan'. Dit betreft zowel de geschreven gedragsregels als de informele sfeer binnen de vereniging. Met plezier kunnen sporten in een veilige omgeving wordt gezien als de basis voor een veilig sportklimaat. Onder plezier wordt o.a. verstaan dat er dingen uitgeprobeerd kunnen en mogen worden, zonder dat er snel gestraft of afgerekend wordt. Onder een veilige omgeving wordt verstaan dat iedereen op de vereniging zichzelf moet kunnen zijn en dat iedereen het gevoel heeft erbij te horen, ongeacht wie of wat je bent. Binnen de vereniging moet het een vanzelfsprekendheid zijn dat iedereen mag zijn wie die is en behandel je elkaar met respect. Hierover wordt door een verenigingsbestuurder het volgende gezegd:

“Dat het een vanzelfsprekendheid is dat iedereen mag zijn wie die is en dat in de breedste zin van het woord. Wij hebben mensen vanuit alle lagen van de bevolking, man, vrouw, hetero, bi, goed salaris, slecht salaris, wat dan ook. Dus alle lagen van de bevolking en iedereen behandelt elkaar met respect. Iedereen mag zijn wie die is, en dat vind ik denk ik het mooiste aan onze vereniging.”-

Verenigingsbestuurder E, volleybal

Een veilig sportklimaat gaat volgens de geïnterviewden ook specifiek om een veilige leeromgeving voor jongeren, waarin zij zich met plezier en op een veilige manier kunnen ontwikkelen. De hoofdfunctie van een vereniging is het aanbieden van sport, maar de sociale en lerende component wordt door de geïnterviewden ook als belangrijk gezien bij een sportvereniging. Dit is alleen mogelijk wanneer er sprake is van een veilig sportklimaat. Hierover wordt door een andere respondent het volgende gezegd:

“Voor kinderen is een veilig sportklimaat belangrijk omdat je bij een sportvereniging heel veel leert, zeker in teamverband. Zo leer je dat de wereld niet alleen om jezelf draait, maar dat je moet delen. Soms zit het mee, soms zit het tegen, het is heel belangrijk om dat in een veilig klimaat te leren, ook omdat we kinderen binnen krijgen waarbij zulke dingen thuis niet vanzelfsprekend zijn.” - Vertrouwenscontactpersoon B, volleybal

5.1.2 Invulling veilig sportklimaat

Bij de invulling van een veilig sportklimaat wordt door de meeste geïnterviewden aangegeven dat alle trainers en vrijwilligers een VOG dienen te hebben. Een veelgehoorde uitspraak is dat de invulling van een veilig sportklimaat begint bij het nakomen van de normen en waarden en de gedragsregels, die vaak beschreven staan in een beleidsplan of gedragscode van een vereniging. Het is de rol van het bestuur om deze waarden en normen te expliciteren en deze vervolgens te communiceren, zodat deze bij alle leden, trainers/coaches en vrijwilligers bekend zijn. Het begin van het seizoen wordt net als een ALV of een trainersbijeenkomst gezien als een moment om deze waarden en normen nog eens toe te lichten in aanwezigheid van de vertrouwenscontactpersoon. Een veilig sportklimaat is een gezamenlijk proces waarbij iedereen zijn verantwoordelijkheid moet nemen. Herhaling van de boodschap is hierbij belangrijk, zo geeft een verenigingsbestuurder aan:

“Aan het begin van het seizoen doen we een rondje met de ouders om te vertellen wat wij organisatorisch doen bij de club. Maar ook waar we op letten, bijvoorbeeld zo een VOG, maar we hebben ook een vertrouwenscontactpersoon. Die wordt bij al deze ouderbijeenkomsten geïntroduceerd en voorgesteld. Zodat de stap wat kleiner is, mocht er iets gebeuren. We hopen natuurlijk niet dat het nodig is, maar we willen als bestuur de organisatie zo organiseren dat we het veilig sportklimaat willen voelen, dus alle middelen beschikbaar stellen. Als je bij ons binnen loopt weet je dat de waarden en normen op dit gebied doorkomen.”-
Verenigingsbestuurder E, volleybal

Volgens de geïnterviewden heeft de vertrouwenscontactpersoon een belangrijke rol in de vereniging en is de schakel tussen leden, trainers en bestuur. Het bestuur maakt beleid en gedragsregels, de vertrouwenscontactpersoon ondersteunt de trainers/coaches bij de naleving ervan en kan de trainers ondersteunen bij het signaleren van onveilige situaties. Een voorwaarde is dat de vertrouwenscontactpersoon goed zichtbaar en bereikbaar is voor alle leden en trainers/coaches. Dit kan bijvoorbeeld door de vertrouwenscontactpersoon jaarlijks te introduceren bij de ALV, aan te laten sluiten bij trainersavonden en zijn of haar contactgegevens duidelijk op de website te vermelden. Hierover wordt door een vertrouwenscontactpersoon het volgende gezegd:

“De belangrijkste rol van het bestuur is om aan te geven wat het beleid van de vereniging is. Het bestuur stuurt dat natuurlijk aan. Als ik signalen krijg van een trainer, waarvan ik denk, hey dit kan echt niet, dan ga ik naar het bestuur en dan is het aan het bestuur om daar het gesprek over aan te gaan en aan te geven welke kaders de vereniging heeft. Het is eigenlijk een driehoeksverhouding, tussen bestuur, de vertrouwenscontactpersoon en de trainers/coaches.” -
Vertrouwenscontactpersoon A, roeien

5.2 Een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers

5.2.1 Definitie veilig sportklimaat LHBTI

Volgens de meeste geïnterviewden verschilt een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers in grote lijnen niet met de hierboven genoemde algemene definitie van een veilig sportklimaat. Een vereniging moet ervoor zorgen dat iedereen op een veilige manier kan sporten, dus ook ongeacht seksuele voorkeur. De vraag 'hoe ga je met elkaar om?' geldt hierbij dus ook. Elkaar aanspreken op ongewenst gedrag, respect hebben voor elkaar en niet discrimineren, ook niet op seksuele voorkeur, zijn terugkerende uitspraken wanneer het over veiligheid voor LHBTI'ers gaat. Op het moment dat iemand wil uitkomen voor zijn of haar seksuele voorkeur moet diegene daar niet op beoordeeld en/of veroordeeld worden, laat staan gepest.

“Ik zou zeggen dat die hetzelfde is als de definitie die ik net heb benoemd bij het veilig sportklimaat. Want waarom zou iemand die homoseksueel is, anders behandeld moeten worden en andere normen en waarden hebben dan iemand die heteroseksueel is? Maar ik moet ook heel eerlijk zeggen, ik heb vooral nog training gegeven waarbij het eigenlijk niet voorkomt.” - Trainer/coach B, tennis

Het is als vereniging belangrijk dat je een open uitstraling hebt en daarmee aangeeft open te staan voor alle doelgroepen, ook voor LHBTI'ers. Volgens de geïnterviewden is dit de basis voor een veilig sportklimaat en de eerste stap in meer acceptatie voor LHBTI'ers. Aandacht hebben voor LHBTI'ers binnen de vereniging is goed, echter hoeft deze doelgroep niet per se apart benoemd te worden. Hiermee zou er te veel nadruk komen te liggen op deze doelgroep, terwijl het reguliere verenigingen betreft. Voor andere doelgroepen is er ook geen 'extra aandacht'.

“Ik denk niet dat een klimaat voor LHBTI'ers er anders uitziet en dat het dan ook niet extra benadrukt hoeft te worden. Ik denk dat het voor ieder mens gewoon hetzelfde is. Als iedereen zich kan uiten, kan zijn wie die is, dan geldt dat dus ook voor LHBTI'ers en dan is dat dus hetzelfde. De basisbeginselen dat je als persoon kunt zijn wie je bent. Het gaat dan om de uitstraling die je hebt als vereniging dat je een open vereniging bent, dat zou voor mij het belangrijkste zijn van een veilig sportklimaat. Of dat nou is voor de hetero of homo community, het gaat erom dat je kan zijn wie je bent, zonder dat je daar op bevooroordeeld of veroordeeld wordt.” - Vertrouwenscontactpersoon A, roeien

Door de geïnterviewden wordt wel het belang ingezien van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers, maar toch is er ook weerstand om hier specifiek beleid op te maken of zichtbaarheid aan te geven. Allereerst wordt er door een aantal verenigingsbestuurders de vraag gesteld of het wel een taak is van een sportvereniging om hierin te faciliteren. Het wordt als een groter maatschappelijk probleem gezien, waarbij niet zozeer gelijk een rol wordt gezien voor de sportvereniging, dit blijft het aanbieden van trainingen en wedstrijden. Een verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Maar waar we het nu over hebben dat zijn echt de zware maatschappelijke vraagstukken. Dan kom ik even terug bij de opmerking van net, 'hoe kun je een vereniging belasten met dit soort zware vraagstukken?' Iets anders, onze vereniging is heel goed opgebouwd met commissies, maar ik heb wel eens contact met andere verenigingen en die hebben nauwelijks een bestuur, hoe ver kan je dit

bij verenigingen zo neerleggen, het is een zwaar maatschappelijk thema. We zijn er heel alert op, we zijn er mee bezig, maar het is nogal wat.” - Verenigingsbestuurder D, hockey

Ook wordt niet door alle geïnterviewden het belang ingezien om met dit thema aan de slag te gaan, omdat het binnen de vereniging een kleine groep LHBTI'ers betreft.

Verenigingsbestuurders hebben vaak geen zicht op de LHBTI'ers binnen hun vereniging en daarom wordt er geen noodzaak gezien om met dit thema aan de slag te gaan. Ook hebben zij het idee dat het onder de leden niet leeft. Het maken van beleid zou tot weerstand van de leden kunnen leiden en dat zou een reden zijn voor het bestuur om hier niet mee aan de slag te gaan.

“Ik merk zelf eigenlijk totaal niet dat verenigingen met dit thema bezig zijn. Ik heb de indruk dat besturen maar net moeten doen of ze met dit thema bezig zijn en dat ze het allemaal maar vreselijk vinden, dat vindt ik het hypocriete aan dit hele verhaal. Vervolgens ga je kijken onder de leden en dan is het LHBTI verhaal een item dat niet of nauwelijks leeft bij hen.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

5.2.2 Acceptatie van LHBTI'ers in de sportvereniging.

Ondanks dat er wordt aangegeven dat een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers niet veel afwijkt van de definitie van een veilig sportklimaat in het algemeen, zijn de geïnterviewden toch van mening dat het voor LHBTI'ers (nog steeds) lastig is om op een veilige manier uit te komen voor hun seksuele voorkeur. Waar komt dit vandaan? Het beeld dat verenigingen geven, lijkt in eerste instantie positief te zijn voor de acceptatie en veiligheid van LHBTI'ers. Echter als er dieper in wordt gegaan op een aantal specifieke aspecten, dan valt op dat verenigingen niet altijd goed weten hoe ze met dit thema om moeten gaan. In een aantal gevallen lijkt het vooral te gaan om onwetendheid bij bestuurders en trainers/coaches.

“Onwetendheid speelt een grote rol bij dit onderwerp, vooral in het voetbal, mensen weten gewoon niet hoe ze met dit onderwerp om moeten gaan en dan zie je vaak dat mensen binnen een team zich laten leiden door de heteronormatieve meerderheid.” - Trainer/coach B, voetbal

Niet alleen onwetendheid lijkt een rol te spelen bij dit onderwerp, ook wordt er aangegeven dat dit thema vaak ook nog wordt gezien als een taboe. Traditionele besturen en het niet (willen) herkennen van de LHBTI'ers binnen de verenigingen worden een aantal keer als reden hiervoor gegeven. Hierover wordt door een verenigingsbestuurder het volgende gezegd:

“Toch willen we het nog steeds niet weten he. Vandaar dat ik net ook aangaf dat het een beetje hypocriet is, vind ik hoor, dat men de mond vol heeft van LHBTI dit, LHBTI dat, maar als het erop aankomt, dan wil men het er liever niet over hebben. Dat is mijn idee daarover. Als je spreekt met jongens aan de bar of in de kantine, dan wordt er alleen maar de draak mee gestoken, laten we eerlijk zijn. Dat is nog steeds zo. Dat gebeurt gewoon.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

Verenigingen hebben geen goed zicht op de LHBTI'ers binnen de vereniging. Vaak is het antwoord dat er enkele of geen actief zijn op de vereniging. Bij een aantal respondenten gaf dit tijdens of na het interview toch reden tot nadenken. Een veilig sportklimaat hebben is niet per se een voorwaarde dat dit voor LHBTI'ers ook geldt.

“Als ik me realiseer dat ik van onze 2500 leden er 2 kan opnoemen, dat houdt dus in dat het bij ons eigenlijk niet veilig genoeg is. We hebben als vereniging geen goed zicht op deze doelgroep binnen de vereniging”- Verenigingsbestuurder D, hockey

Deze onzichtbaarheid van LHBTI'ers hangt samen met de vaak heersende heteronormatieve denkbeelden binnen verenigingen, vaak al jaren ingebed. Hetero's worden gezien als de norm en dit wordt op die manier ook uitgesproken. Dit houdt deze denkbeelden en cultuur in stand en maakt het voor LHBTI'ers lastig om voor hun seksuele voorkeur uit te komen. Hier wordt door een respondent het volgende over gezegd:

“Als je inclusief wilt zijn in die maatschappij, dan kun je je niet exclusief gedragen, dat is wel iets wat 90% van de heteroseksuele mensen doet, ook op een sportvereniging, die hoeven zich niet te verantwoorden, van ik val op een man als vrouw zijnde, dat verhaal hebben ze nooit hoeven te vertellen aan hun ouders, omdat die heteronorm de norm is blijktbaar.” - Verenigingsbestuurder A, volleybal

Er wordt aangegeven dat de heteronormatieve meerderheid zich niet altijd bewust van is wat het betekent om uit de kast te komen, en je (als LHBTI'er) regelmatig te moeten verantwoorden voor wie je bent, omdat er anders vanzelfsprekend aangenomen wordt dat je iemand anders (namelijk hetero) bent. Vaak ontbreekt het aan bewustwording, scholing en speelt groepsproces een belangrijke rol. Toch wordt er aangegeven dat er binnen verenigingen een kleine minderheid kan zijn die (bewust) bepaalde denkbeelden/vooroordelen verspreiden over LHBTI'ers en daarin vaak ook andere mensen meekrijgen. Hierover wordt door een verenigingsbestuurder het volgende gezegd:

“Dat komt door een kleine minderheid binnen de vereniging die er gezamenlijk voor zorgen dat er geen veilig sportklimaat is voor LHBTI'ers. Die laten zich op een bepaalde gelden binnen vereniging over bepaalde zaken uit de samenleving en dat is niet erg positief. Dat sentiment is nou eenmaal zo en nog steeds eigenlijk. Dat ga je niet zomaar veranderen. En weet deze groep maar eens aan te spreken.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

Er wordt door de geïnterviewden ook een aantal keer een beeld geschetst dat er vanuit de LHBTI'ers zelf te veel nadruk gelegd wordt op hun aanwezigheid en hun andere seksuele voorkeur. Want hetero's roepen ook niet 'heel de tijd' dat ze hetero zijn.

***“Interviewer: Dat vond ik wel tegenstrijdig, je bent een open vereniging, maar als het erop aankomt, wordt het alsnog stilgehouden. Zowel in de jeugd als op oudere leeftijd. Hoe komt dit?
Nou waar ik een beetje moeite mee heb, is dat dan slecht? Sommige mensen vinden het fijn om dingen voor zichzelf te houden, je hoeft toch niet altijd direct zulke dingen te zeggen. Ik ga je een ander voorbeeld geven, ik ben kaal en ik draag pruiken, moet ik dat meteen zeggen als ik jou op de vereniging ontmoet? Sterker***

nog, moet heel mijn team dat weten? Is dat belangrijk voor wie ik ben? Hetzelfde geldt denk ik voor je seksuele voorkeur. Soms is daar geen behoefte aan, dus hoeft het in mijn ogen ook niet zo benadrukt te worden vanuit de LHBTI'ers. - Trainer C, tennis

De volgende paragraaf laat echter zien dat wanneer er sprake is van een taboe in de club, het ook moeilijker is om uit te komen voor je seksuele voorkeur. Lesbische vrouwen lijken in sport gemakkelijker geaccepteerd te worden en komen daardoor ook gemakkelijker uit voor de kast voorkeur dan homoseksuele mannen. Of iemand uit de kast durft te komen in sport heeft dus met acceptatie binnen de club te maken.

5.2.3 Verschil acceptatie LHBTI-jongens en meisjes: de macho-man als norm voor jongens

Voor lesbische en biseksuele vrouwen lijkt de seksuele voorkeur aanzienlijk minder relevant dan voor homoseksuele mannen. Bij de mannen is het nog lang niet zo geaccepteerd als bij de dames. Dit heeft onder andere te maken met beeldvorming, heteronormatieve denkbeelden en het hebben van rolmodellen in de sport. Bij de vrouwen en dan met name in het voetbal wordt er automatisch vanuit gegaan dat veel vrouwen lesbisch zijn. Vrouwen hebben er over het algemeen ook minder problemen mee om uit te komen voor hun seksuele voorkeur. Dit heeft deels te maken dat zij er zelf minder een issue van maken en het hebben van voorbeelden, rolmodellen, vergemakkelijkt de situatie. Zichtbaarheid van lesbische vrouwen binnen de vereniging, maar ook voorbeelden vanuit de topsport zorgen voor een veilig klimaat. Een verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

*“Ik denk dat het bij de vrouwen een gemeen goed is om het zo maar even te zeggen. Ik denk dat het aantal meiden in de voetbalerij dat ervoor uit komt dat ze lesbisch zijn hoger is dan bij de mannen. Maar dat heeft uiteindelijk ook te maken met het feit dat de media rondom het damesvoetbal er wel is, maar nog steeds minder dan bij de mannen. Het heeft nog niet zoveel impact als bij het mannenvoetbal. Bij het dames elftal zitten er ook een paar lesbische dames tussen en die komen er ook gewoon goed voor uit, ook bij ons op de vereniging.” -
Speelster A, voetbal*

Bij de mannen lijken homofobe gedachten meer een rol te spelen dan bij dames. Bovendien lijkt dat de geïnterviewden mannen lesbische vrouwen in de sport ‘normaler’ dan homomannen, dit is vooral in het voetbal het geval. Vanuit de hierboven genoemde beeldvorming dat vrouwen in het voetbal standaard lesbisch zijn, wordt er door mannen ook op die manier over gesproken.

De jongens van de onder-19 staan soms ook bij de dames te kijken die zullen dan toch ook wel denken: ‘Zou dit nou een lekker wijf zijn of een pot’? Zo werkt het natuurlijk uiteindelijk wel. Ik zeg ook altijd heel plat, als we twee vrouwen zien, vinden we het heel geil en bij mannen vinden we het allemaal vies, dus wat dat betreft denk ik bij mezelf, waar gaat het allemaal over. - Trainer/coach C, voetbal

Het ‘machogehalte’ speelt bij mannen veel meer een rol dan bij de vrouwen. Dit wordt door meerdere respondenten genoemd als belangrijk verschil waarom het bij vrouwen meer geaccepteerd is. Een machoman is hetero. Hierover wordt door een respondent het volgende gezegd:

“Vrouwen kijken hier gewoon anders tegenaan. Bij mannen is het toch met machogebeuren, een man moet een man zijn. Bij vrouwen speelt dit thema veel minder. Daarbij gaat het vooral erover, wie ben je als mens. Bijzonder is dat het in het vrouwenvoetbal, waar een groter gedeelte lesbisch is dat min of meer geaccepteerd is, maar in het mannenvoetbal, is het best wel een dingetje om uit de kast te komen.” - Speelster A, voetbal

De in deze paragraaf besproken voorbeelden bevestigen dat de heteronormativiteit en homofobie onder mannen in sport sterker leeft dan onder vrouwen.

5.3 Machocultuur en LHBTI: grappen maken en ‘gewoon’ doen

5.3.1 Machocultuur

Het bestaan en in het stand houden van een zogeheten machocultuur in een aantal sporten wordt door veel respondenten gezien als drempel voor LHBTI’ers om uit te komen voor hun seksuele voorkeur. Het is voor leden niet alleen een drempel, maar wordt ook gezien als een reden om te stoppen bij een vereniging of het vermijden van een aantal sporten. Die machocultuur kan ervoor zorgen dat leden zich ‘anders’ voelen, omdat zij niet binnen de hetero norm passen. Binnen die machocultuur is het geaccepteerd om homograpen te maken en zijn er veelal heteronormatieve denkbeelden binnen een team. Voetbal wordt daarbij het meest genoemd als probleem, maar ook binnen hockey is het lastig. Familie sporten zoals volleybal, tennis en korfbal worden genoemd als sporten waarbij er minder sprake is van een machocultuur en daardoor lijkt er meer acceptatie te zijn. Een verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Het is gewoon heel lastig, maar bij tennis heerst gelukkig wel minder een machocultuur, maar dat is wel het grotere probleem, dat is wat in stand houdt waarom wij nu samen dit gesprek moeten voeren. Diegene die een omslag kunnen maken in de maatschappij zijn de heteroseksuele mannen die zich dus niet aangesproken voelen in hun eigen mannelijke identiteit, dat het gewoon okay is als je als man zijnde ook op mannen kan vallen.” - Verenigingsbestuurder B, tennis

Een andere verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Als jij als homo bij een voetbalclub uit de kast moet komen, dan ga je er misschien ook wel 6 keer over nadenken van over wat er daarna gaat gebeuren.” - Verenigingsbestuurder E, volleybal

Heteronormatieve denkbeelden dragen bij aan de machocultuur in mannelijke teams. In kleedkamers wordt standaard over meiden/vrouwen gepraat en worden er vaak grappen gemaakt over homo’s. LHBTI’ers kunnen zo het gevoel hebben dat ze er niet bij horen, omdat zij ‘anders’ zijn. Dit is vooral in ‘stoere’ mannensporten het geval, waarbij heteronormativiteit nog meer uiting krijgt.

“Als de boys in de kleedkamer zitten, dan wordt er gezegd, ‘ben je je vriendinnetje aan het appen’, dan wordt er een grapje gemaakt, ‘nee zijn vriendje’, en dan wordt er door iedereen gelachen.” - Trainer/coach C, voetbal

Een andere verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“‘Ey homo’, zijn binnen onze sport normale teksten, en er gewoon bij willen horen, je wilt natuurlijk niet anders zijn dan anderen, als het allergrootste gedeelte hetero is, wil je niet anders zijn in een studentensport vereniging, bij het roeien is het ook wel een beetje het stoer, het groot zijn, is ook wel een beetje een machocultuur. Ik kan het mij gewoon voorstellen dat je niet anders als de rest wilt zijn.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

5.3.2 Zolang er geen LHBTI'ers bij zijn.

De geïnterviewden is gevraagd hoe er op de vereniging om gegaan dient te worden met homograppen en het negatief gebruiken van het woord homo. Kwetsende grappen of iemand bewust kwetsen met zijn of haar seksuele voorkeur is altijd een no-go. Opvallend te noemen is dat er in een aantal gevallen genoemd wordt dat het pas kwetsend is als er LHBTI'ers bij zijn. Volgens sommige respondenten zijn uitspraken als ‘je bent toch geen homo’ bij het spelen van een slechte pass of ‘stel je toch niet aan homo’ toelaatbaar, mits er geen LHBTI'ers aanwezig zijn. Vooral bij het voetbal zit dit in de verenigingscultuur en dat krijg je er dus ook niet zomaar uit. Als hetero's onderling gezamenlijk sporten, dan moet dit volgens hen wel gewoon kunnen en gebeurt dit dan ook.

“‘Je bent toch geen homo, of stel je niet zo aan mietje’ Het zijn van die sjablonen die in ons taalgebruik zitten, althans in het voetbalwereldje, want daar hebben we het over.” - Verenigingsbestuurder C, voetbal

Als er geen LHBTI'ers aanwezig zijn worden homograppen eerder gezien als ‘kantinepraat’, en dat vindt men niet direct problematisch. Hierover wordt door een verenigingsbestuurder het volgende gezegd:

“Het is kwetsend als je dat doet waar de persoon in kwestie bij is. Wij trainen nog wel eens met een groepje op vrijdagmorgen en dan zitten we met vrijwilligers met een mannetje of 12 bij elkaar. Dan zegt ook wel eens iemand, ‘eey homo’, zo gaat dat he in de kantine. Dat is dan helemaal niet de bedoeling om iemand die homoseksueel is daarmee te treffen. Het is gewoon een stopwoordje, meer is het niet.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

Een andere verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Ik denk dat als iemand zich gekwetst voelt, dan is het kwetsend. Het woord homo kan voor de één heel kwetsend zijn, maar voor de ander kan het niets betekenen, als je tegen mij zegt homo, dan zou ik mij daar niet door geraakt voelen, maar ik kan mij heel goed voorstellen dat mensen zich daar wel door geraakt voelen. Dat is dus heel persoonlijk, dat vind ik wel lastig om daar een grens in te trekken, maar als iemand zich bij mij meldt met ik word hierdoor door gekwetst, dan neem ik dat altijd serieus, als iemand zich gekwetst voelt, dan is dat zo.” - Speelster A, voetbal

5.3.3 Grappen mogen, anders kan er niks meer

Als het gaat om homograppen dan vinden de geïnterviewden het lastig om aan te geven waar de grens ligt. Belangrijkste voorwaarde is of er op dat moment LHBTI'ers aanwezig zijn. Maar ook is het situatie afhankelijk. Kleedkamerhumor wordt een aantal keer genoemd als twijfelgeval. Volgens een aantal respondenten moet dit kunnen blijven bestaan omdat er anders 'niks' meer zou kunnen.

“We proberen tegen iedereen ook gewoon te zeggen, want iedereen heeft wel eens vermoedens, als er iemand binnen een elftal uit de kast komt, accepteren we dat. Als diegene maar gewoon normaal blijft doen. Tuurlijk moet je de grapjes blijven houden van: “je moet niet te vaak de zeep laten vallen in de kleedkamer.” Dat moet gewoon blijven en kunnen vind ik, het moet geen panische situatie worden. Daar zit niemand op te wachten.” - Trainer/coach C, voetbal

5.3.4 Wie bepaalt de norm

Er wordt aangegeven dat de norm bepaald en aangegeven zou moeten worden door LHBTI'ers zelf, dat zij het aan moeten geven als zij iets vervelend vinden. Maar dat is niet hoe de norm in de praktijk bepaald wordt, deze wordt bepaald door de meerderheid, in dit geval de hetero's. De geïnterviewden geven aan dat je binnen een team in een gunstige situatie de normen en waarden met elkaar vaststelt en deze ook probeert na te leven. Mochten er binnen een team wel LHBTI'ers sporten en die hebben last van de kwetsende grappen, dan is volgens de geïnterviewden de trainer/coach de meest veilige manier om hier melding van te maken. De trainer/coach moet dit dan ook bespreekbaar proberen te maken binnen de groep. Over het bepalen van de norm wordt door een verenigingsbestuurder het volgende gezegd:

“Ik vind dat de norm bepaald moet worden door de groep die het vervelend vindt, in dit geval dus de roze doelgroep, die kunnen dat zelf aangeven.” - Verenigingsbestuurder A, tennis

Een andere verenigingsbestuurder stelt echter:

“De norm wordt volledig door hetero's bepaald. En dit gedrag wordt door de hetero's ook versterkt, ze versterken elkaar. Het zijn overigens niet alleen mannen hoor, wel meer, maar er zijn ook vrouwen die in dit gedrag meegaan. Er zijn ook gelukkig mensen die daar niet in mee gaan. Het is gewoon iets wat nergens op slaat, het is allemaal van die zinloze energie.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

5.3.5 Effect van kwetsende grappen

Het effect van kwetsende grappen of opmerkingen is volgens de meeste geïnterviewden altijd negatief en kan leiden tot het stilhouden van de seksuele voorkeur of zelfs stoppen met sporten. Maar ook homograppen kunnen een negatief effect hebben op de sportdeelname van LHBTI'ers en dan vooral bij jongeren die nog twijfelen of niet uitgekomen zijn voor hun seksuele voorkeur. Het probleem met maken van homograppen is dat het in vele gevallen wordt goedgekeurd, omdat men er vanuit gaat dat de LHBTI doelgroep niet aanwezig is. Ook door een aantal trainers wordt aangegeven dat het geaccepteerd is om homograppen grappen te maken als er op dat moment geen LHBTI'ers aanwezig zijn. Zoals benoemd in de literatuur zijn LHBTI'ers vaak onzichtbaar en op deze manier houdt de cultuur deze onzichtbaarheid ook in stand.

“Er zijn jongeren die twijfelen over hun geaardheid en als je bij een club speelt, waar de een na de andere opmerking wordt gemaakt, waar allemaal maar negatieve grappen over homo’s gemaakt worden, dan ga je wel 6 keer nadenken of je uit de kast komt of niet. Het speelt echt mee, zeker voor de jongere doelgroep.” - Speelster A, voetbal

Een andere verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Laat zien dat het ook gewoon sporters zijn. Je praat over een persoon. Het woord homo wordt nooit positief gebruikt. Diegene die het betreft hoort het woord homo altijd in de negatieve zin. Hierdoor krijgen voetballers een heel negatief zelfbeeld. Je gebruikt het woord altijd negatief. Wanneer hoor je het woord hetero in negatieve zin?” - Verenigingsbestuurder A, tennis

5.3.6 Gezamenlijk douchen een probleem

Naar het thema gezamenlijk douchen is tijdens de interviews niet specifiek gevraagd, maar dit is wel een onderwerp dat meerdere keren terugkwam. Op het moment dat het binnen een team bekend is dat iemand een andere seksuele voorkeur heeft, dan blijkt dit in vele gevallen een issue te zijn. Uitspraken als ‘Ik vind alles prima, zolang hij maar niet naast mij doucht’ en ‘als hij maar niet aan mij zit’ worden in dit verband een aantal keer genoemd. Hierbij wordt de vergelijking gemaakt met dat mannen en vrouwen ook niet samen douchen na het sporten. Vanuit de LHBTI’ers zelf wordt ook aangegeven dat het een drempel kan zijn om niet uit de kast te komen, omdat teamgenoten dan anders over je gaan denken en niet meer samen willen douchen.

“Bij jongens is dat wat anders, daar zal het grote deel misschien wel zeggen, ‘ik heb helemaal niks tegen homo’s’, het is helemaal prima, maar als je dan vervolgens tegen jongens in de leeftijd van 14 tot 17 vertelt dat een teamgenoot op mannen valt en daar doucht hij samen mee, dan wordt het ineens een ander verhaal.” - Trainer/coach B, voetbal

Een andere verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Maar er is wel een groep, die zal het niet openlijk zeggen, maar wel onderling, ‘heb je gehoord, die is homo, nou lekker’. Dan komen de grapjes he, ‘daar ga ik niet mee onder de douche staan’. Dat zit er gewoon in, en ik heb echt niet de illusie dat we dat eruit krijgen, los van het feit dat het echt discriminerend bedoeld is, het is vaak gewoon niet discriminerend bedoeld, het is gewoon jargon wat in het voetbalwereldje, bij een bepaald soort mensen gewoon heersend is.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

5.4 Zorgen we voor een inclusievere sportvereniging?

5.4.1 Openheid als ‘groot ding’

Door de meeste geïnterviewden wordt aangegeven dat een open klimaat en uitstraling de belangrijkste voorwaarde is voor een inclusieve sportvereniging. Verenigingen moeten vanuit een intrinsieke motivatie het belangrijk vinden dat alle leden het naar hun zin hebben. Daarnaast moeten verenigingen het zien als kans om hun leden te behouden en om nieuwe leden te binden. Je merkt dat bestuurders het vaak een ‘groot ding’ vinden om iets rondom dit thema te doen. Maar het uitstralen van het zijn van een open vereniging kan hierin al een begin zijn, zonder daarbij apart verschillende doelgroepen te benoemen.

“Je wilt als vereniging dat iedereen het naar zijn zin heeft. Je wilt een gezonde, goede sportvereniging zijn. Je wilt je leden behouden, je wilt meer leden. Hoe krijg je dat voor elkaar? Diversiteit omarmen. Dat je deze groep niet uitsluit. Je moet als vereniging de gedachte hebben van waar wil ik mijn kind laten sporten, dat ze dan bij jou vereniging komen, omdat jij uitdraagt dat echt iedereen welkom is. Ook de LHBTI doelgroep.” - Verenigingsbestuurder E, volleybal

Een andere verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Als jij in een niet open omgeving bent, dan denk je wel zes keer na over wat je gaat doen. Dat moet je er proberen uit te krijgen, maar dat moet in de mens zitten, je kan het als vereniging mooi op papier zetten dat je er helemaal achter staat, dat iedereen zichzelf zou moeten zijn, maar als je die uitstraling niet geeft, als je als bestuur niet het goede voorbeeld geeft, dan gaat er binnen de vereniging ook niks veranderen.” - Verenigingsbestuurder A, tennis

5.4.2 Tegengaan van kwetsen

Volgens de geïnterviewden begint het tegengaan van kwetsende en/of homograppen bij beleid van het bestuur, specifiek gericht op dit punt. In dit beleid moet de vereniging in de gedragsregels aangeven dat zij zulk soort uitspraken/gedrag niet tolereren. Vervolgens moeten zij dit ook uitspreken naar de leden en hier over communiceren. Alleen uitspreken, zonder beleid is niet voldoende. Een jaarlijkse ALV of seizoenstart worden genoemd als momenten om dit richting de leden uit te spreken. Dit moet vooral voor meer bewustwording zorgen bij de leden. Straffen uitdelen wordt niet gezien als de oplossing, dit zou juist kunnen zorgen voor meer negatieveiteit rondom dit thema. De rol van de trainer bij dit thema is vooral kunnen signaleren en het bespreekbaar maken op het moment dat er kwetsende en of homograppen gemaakt worden. Het is de taak van de vertrouwenscontactpersoon om de trainers/coaches hierin te informeren en te sturen over hoe zij dit het beste kunnen doen. Over de rol van het bestuur wordt door een verenigingsbestuurder het volgende gezegd:

“Het bestuur dat gewoon zegt dit is wel of geen gewenst gedrag binnen onze vereniging. Daar moeten we elkaar op aanspreken. Als je een jaar begint, dan is het bestuur verantwoordelijk van hoe er met elkaar wordt omgegaan en onze regels, dat moet je hierin meenemen. Je mag zijn wie je bent, of je nou op mannen of op dames valt, dat doet er niet toe. We moeten daar met zijn allen gewoon respectvol mee omgaan. Dat zou best onderdeel mogen worden van de seizoenstart.” - Verenigingsbestuurder B, voetbal

5.4.3 Belang van rolmodellen

Rolmodellen worden door de geïnterviewden gezien als een middel om bij te dragen aan een inclusievere sportvereniging voor LHBTI'ers, zowel in de topsport als binnen de eigen vereniging. Kijkend naar de eigen vereniging wordt er aangegeven dat rolmodellen bij de senioren bij kunnen dragen aan meer bewustwording en acceptatie bij de jeugd. De jeugd komt kijken naar deze teams en zien dat senioren na de wedstrijd met hun partner in de kantine zitten, net als heterostellen dat doen. Volgens een geïnterviewde zou het zichtbaar maken van rolmodellen binnen de eigen vereniging beter werken dan andere manieren van zichtbaarheid.

“In hogergeplaatste teams, zeker bij de mannen, hebben we heel veel ‘roze’ spelers, die zich daar ook prima bij voelen en ik denk dat dat juist een heel mooie rolmodel is en dat is wel een mooi voorbeeld wat je de jeugd kan geven. Als je als jeugdlid hiermee worstelt en je ziet dat als voorbeeld dan kan dat een stimulans voor je zijn, dat je denkt, ik voel me veilig genoeg om er ook voor uit te komen.” - Vertrouwenscontactpersoon B, volleybal

Als een vereniging weet dat er enkele LHBTI'ers op de vereniging rondlopen, zouden zij kunnen overwegen om deze doelgroep meer zichtbaarheid te geven, uiteraard met hun toestemming. Er wordt aangegeven dat bij veel verenigingen onwetendheid een grote rol speelt en het zichtbaar maken van de doelgroep, die al openlijk uit de kast zijn, kan bijdragen aan meer bewustwording bij de andere leden. Als andere leden zien dat het 'normaal' is om een andere seksuele voorkeur te hebben en het wordt geaccepteerd dan kan dit een stimulans zijn. De aanwezigheid van een rolmodel waarmee LHBTI'ers zich kunnen identificeren, draagt bij aan het 'normaal' gevonden worden en aan het doorbreken van de heteronormatieve norm. Door de geïnterviewde wordt aangegeven dat dit ook een 'sneeuwbaleffect' kan veroorzaken binnen een vereniging. Ook voor potentiële nieuwe leden kan het net de stimulans zijn om zich aan te melden bij die vereniging. Dit geldt echter wel voor verenigingen waarbij één of twee leden de stap hebben genomen om hiervoor uit te komen. Als eerste opstaan binnen de vereniging en openlijk uitspreken dat je een andere seksuele voorkeur hebt, blijft bij veel verenigingen een (te) grote barrière, zeker in het voetbal. Door een trainer wordt hier het volgende over gezegd:

“Maar in de praktijk is het coming out gedeelte bij de mannen in het voetballen echt een issue, dat heb ik nog nooit meegemaakt. En dat zal ongetwijfeld een reden hebben, ten eerste moet iemand de ban breken en ten tweede het zal toch niet altijd een veilige situatie zijn dat mannen er voor uit durven komen en daarmee de eerste te zijn. Maar als eenmaal iemand uit de kast is, zullen er wellicht meer volgen.” - Trainer/coach B, voetbal

Volgens de geïnterviewden hebben rolmodellen in de topsport een belangrijke functie voor amateur sportverenigingen, alleen zijn er veel te weinig en nog te weinig zichtbaar. Rolmodellen hebben als belangrijkste functie uitstralen en laten zien dat het 'normaal' is om een andere seksuele voorkeur te hebben en daar in de sport openlijk voor uit te komen. Vooral in het mannenvoetbal zijn er weinig tot geen rolmodellen. Een trainer zegt hier het volgende over:

“Als wij meer open zouden willen staan voor die norm, zouden we dus een rolmodel moeten hebben die die norm breekt, die er wat anders van vindt, die zegt jongens, noem eens een profvoetballer, nou Edwin van de Sar, als die zegt ik val op mannen, en al die kutgeintjes over homo's daar irriteer ik me al maanden dood aan. Dan kan iedereen denken nou daar moeten we dus mee oppassen. Iemand anders zou die inschatting nooit kunnen maken.” - Trainer/coach A, voetbal

Rolmodellen kunnen naast het zijn van een voorbeeld ook nog een andere functie hebben. Zo wordt er aangegeven dat rolmodellen vaker ingezet zouden kunnen worden bij sportverenigingen om hun verhaal te vertellen. Een verenigingsbestuurder zegt hier het volgende over:

“Wij hebben bij de hockeybond Thijs de Greef, hartstikke leuke knul, die heeft zelf ook gehockeyd en die kan prima een verhaal vertellen. Wil je rolmodellen neerzetten, probeer het dan zo positief mogelijk te brengen, zeker in de voetbalwereld. Als jij bij voetbalbestuurders uit gaat leggen hoe zwaar het allemaal wel niet was, dan zijn ze allang afgehaakt, dus dan moet je eigenlijk gewoon een onwijs leuke mooiboy hebben, die het komt uitleggen, hoe lullig het ook is, dat werkt gewoon beter.” - Verenigingsbestuurder D, hockey

5.4.4 Zichtbaarheid creëren

Er wordt door de geïnterviewden verschillend gedacht over de rol en het belang van zichtbaarheid, al of niet door middel van symbolen. Bij manieren van zichtbaarheid wordt gesproken over symbolen als regenboogvlaggen en regenboog aanvoerdersbanden. Maar ook een tekstvermelding op de website of op de accommodatie met ‘wij zijn open voor iedereen’ of ‘wij discrimineren niet op seksuele voorkeur’ wordt gezien als zichtbaarheid. Als er geen aandacht of zichtbaarheid voor dit thema is, dan kan dit volgens de geïnterviewden zorgen voor minder bewustwording. Omdat onwetendheid bij dit thema een grote rol speelt, kan zichtbaarheid hier al een positieve rol in spelen. Het kan voor leden ook het laatste zetje geven om wel de stap te maken naar de vertrouwenscontactpersoon of het bestuur. Ook kan het voor de leden net het laatste zetje zijn om zich wel geaccepteerd te voelen. Hierover wordt door een speler het volgende gezegd:

“Ik denk dat het niet het belangrijkste is, maar als jij als vereniging een regenboog vlag op hebt hangen, dan kan dat toch een extraatje zijn waardoor iemand bij je vereniging komt sporten of zich veilig voelt. Je wilt als groep zijnde dat er ook rekening met je wordt gehouden en dat je gehoord wordt en als dat wordt geuit met een vlag of weet ik veel, op je site iets aan toewijdt. Dat je zoiets hebt, hier zou ik me wel welkom voelen. Dat kan zeker meewerken dus.” - Speelster A, voetbal

Toch is er ook weerstand tegen het expliciteren van meer LHBTI-inclusie. Niet alle geïnterviewde zien het belang in van zichtbaarheid rondom dit thema. Volgens hen is het goed om jaarlijks incidenteel aandacht te schenken aan dit thema, maar door dit standaard te doen, verliest de boodschap gedeeltelijk haar waarde, omdat dit van vooral voor de buitenwereld gedaan zou worden en niet vanuit een intrinsieke motivatie. Ook wordt er geredeneerd dat als verenigingen aandacht schenken aan dit onderwerp dat het ‘zijn’ van een LHBTI’er juist wordt benadrukt, terwijl deze doelgroep juist wil dat het als normaal gezien wordt. Daarbij hoeven ze geen extra aandacht.

“Ik denk dat de één het heel fijn vindt, de ander denkt juist waarom moet er aandacht aan geschonken worden, ik ben toch hetzelfde als de rest?”-
Verenigingsbestuurder A, tennis

Ook wordt er genoemd dat andere doelgroepen deze speciale aandacht ook niet krijgen. De meesten zijn van mening dat het belangrijk is dat je als vereniging uitstraalt dat je een open vereniging wilt zijn, waar iedereen welkom is. De manier waarop dat gebeurt lijkt echter wat tegenstrijdig, want is het ophangen van een regenboog vlag niet juist een teken van openheid?

“Je gaat toch ook geen buitenlandse vlag ophangen? Moet je dan ook een vlag voor mensen een rolstoel doen? Je moet dan allerlei andere dingen ook gaan doen. Laat vooral als vereniging zien dat je open bent en is er iets in Rotterdam stads breed rondom LHBTI’ers, laat dan als vereniging je steun blijken.” - Verenigingsbestuurder C, voetbal

5.4.5 Het bespreekbaar maken

Door een aantal respondenten wordt genoemd dat het thema meer bespreekbaar gemaakt zou moeten worden binnen de vereniging. Maar hoe maak je dit thema meer bespreekbaar binnen de vereniging? Hierbij wordt voornamelijk de rol van trainer/coach genoemd. Op het moment dat een trainer signaleert dat er in een team iemand worstelt met zijn of haar seksuele voorkeur, zien de geïnterviewde een belangrijke rol weggelegd om dit bespreekbaar te maken. Het is belangrijk om trainers er bewust van te maken dat zij ook jeugdleden hebben die niet in de heteronormatieve hoek vallen en dat zij daar op een nette en zorgzame manier mee om moeten gaan. Het zou daaraan bijdragen als er aan het begin van het seizoen binnen een team gezamenlijk normen en waarden opgesteld zijn, ook over dit thema. Het is de rol van de vertrouwenscontactpersoon om de trainer hierin te ondersteunen en toezicht te houden dat dit ook gebeurt. Maar ook andersom als de vertrouwenscontactpersoon signalen krijgt dat er bepaalde zaken spelen, dan kan de vertrouwenscontactpersoon dit terug geven aan de trainer. De trainer kan het vervolgens bespreekbaar maken binnen een team, zonder namen te noemen.

“Misschien als iemand twijfelt om het aan het team te vertellen, dat je als trainer wel met het team kan spreken, op een geschikt moment, dat je dan bespreekbaar maakt binnen het team en de vraag stelt, ‘wat zou jij ervan vinden als er iemand binnen je team homoseksueel is of lesbisch, hoe zou je daar mee om gaan?’ hoe zou je daarop reageren, zou je het accepteren? Op het moment dat diegene waar het om gaat erbij zit en die hoort dat de groep dat zal accepteren, dan is die drempel denk ik lager om het te vertellen.” - Trainer/coach C, voetbal

5.4.6 Diversiteitstraining

In het onlangs verschenen onderzoek ‘onzichtbaar is veilig’ (Radar Rotterdam, 2019) wordt gesteld: ‘Stimuleer als gemeente de inclusiviteit en lhbtv-vriendelijkheid van (reguliere) sportverenigingen door contact en samenwerking te zoeken met besturen, technische commissies en trainers. De geïnterviewde is gevraagd hoe een training zou vallen binnen de vereniging en hoe de training er dan uit zou moeten zien. Over het algemeen zijn de geïnterviewde vrij positief over een training gericht op LHBTI-acceptatie bij sportverenigingen. Met een training kan je als vereniging een signaal afgeven richting de LHBTI’ers binnen en buiten de vereniging dat je dit thema belangrijk vindt. Er wordt een aantal keer aangegeven dat een training onderdeel zou moeten zijn van een bredere

training, bijvoorbeeld een training gericht op discriminatie en dan ook het LHBTI erbij betrekken. Een training alleen gericht op LHBTI-acceptatie zou ook negatieve reacties op kunnen leveren, ‘Daar heb je die homo’s weer’, al is dat volgens de geïnterviewde geen reden om het niet te doen. Dit is vaak een kleine minderheid die zo over dit thema denkt. Een training kan zorgen voor meer bewustwording bij leden en trainers/coaches. Vooral bij de leden is het belangrijk dat diegene die de training geeft ook affiniteit heeft met LHBTI’ers, maar ook dat er een verhaal verteld wordt waarvan de leden het idee hebben dat het dichtbij henzelf staat. Voor de jeugd zou dat een (ex)sporter kunnen zijn, iemand waarmee de jeugd zich zou kunnen identificeren. De John Blankenstein foundation was bij meerdere respondenten bekend en werd ook gezien als een partij die deze trainingen zou kunnen aanbieden. Een training voor de trainers/coaches zou naast het creëren van bewustwording ook bij moeten dragen aan de signalerende functie van een trainer. Ook het bespreekbaar maken binnen een team wordt een aantal keer genoemd. Het inpassen van dit thema binnen bestaande trainerscursussen van Rotterdam Sportsupport wordt gezien als een mogelijke optie, zeker gezien de beschikbare tijd.

“Nou ik denk dat een training zeker positief is, er zijn altijd mensen die er niet voor durven uit te komen om wat voor reden dan ook. Misschien dat zo een training net dat laatste zetje is om wel uit de kast te komen en op een veilige manier te kunnen sporten binnen een sportvereniging.” - Speelster A, voetbal

Echter is het voor verenigingen vaak ook de vraag aan welke onderwerpen prioriteit gegeven moet worden en waar je dus tijd voor vrij wil maken, dat is ook bij dit thema het geval. Onderstaand citaat weerspreekt zichzelf wel trouwens, juist het feit dat de doelgroep binnen deze vereniging niet of nauwelijks zichtbaar is, zou een reden kunnen zijn om meer aandacht aan dit onderwerp te besteden. Maar er wordt getwijfeld aan het nut van zo’n training en er zijn genoeg andere thema’s die ook aandacht behoeven binnen een vereniging en dat LHBTI dan niet gezien wordt als prioriteit nummer 1.

“Wat brengt zo een training vooral? Het is een hele kleine doelgroep als je kijkt naar onze leden, misschien 5 van de 2500? Moet je dan een uur van al onze trainers vragen voor dit onderwerp? Dat is de eerste afweging. De tweede is, brengt het dan ook wat extra’s als je kijkt naar hetgeen wat we nu al doen rondom veilig sportklimaat?” - Verenigingsbestuurder D, hockey

5.4.7 Ondersteuning Rotterdam Sportsupport

Door de geïnterviewden zijn er meerdere ideeën en oplossingen aangedragen over hoe Rotterdam Sportsupport verenigingen op dit thema zou kunnen ondersteunen. Allereerst wordt er genoemd dat verenigingsbestuurders ondersteund zouden kunnen worden bij het opstellen van gedragsregels en gedragscodes en hoe ze dit onderwerp kunnen integreren in bestaand verenigingsbeleid. Verenigingen hoeven op deze manier niet alles zelf te bedenken, ook zijn er al formats vanuit bijvoorbeeld NOC*NSF beschikbaar. Volgens de geïnterviewden is het belangrijk om aan het begin van het seizoen, eventueel met ondersteuning van Rotterdam Sportsupport, deze normen en waarden goed neer te zetten, zodat hierover gecommuniceerd kan worden. Het onder de aandacht brengen van deze normen en waarden binnen een team door een trainer vraagt wat specifiekere ondersteuning. Hier wordt door de geïnterviewde een rol ingezien voor de pedagogen van Rotterdam Sportsupport, zeker over hoe er binnen een team omgegaan dient te worden

met homograppen. Verenigingen zouden ook ondersteund kunnen worden op het creëren en het communiceren van een open sportklimaat.

“Het zou wel goed zijn om dit thema te integreren in de bestaande cursus voor vcps, die jullie toch al geven. Daar nodig je de jeugdtrainers en de vcp’s voor uit, zou het mooi zijn als je dit thema dan ook gelijk aansnijdt. Ik merk altijd als je het toch erover is gegaan en daarna als er iets gebeurt, dan zit het toch in hun achterhoofd, dan denken ze, ooh ja, dat is waar we het over hadden, het is goed om het op dat soort momenten ook even te benoemen.” -

Vertrouwenscontactpersoon E, volleybal

Er wordt door de geïnterviewden aangegeven dat traditionele besturen vaak niet of minder snel vanuit zichzelf met dit thema aan de slag gaan. Rotterdam Sportsupport zou binnen verenigingen kunnen helpen met het vinden van een vrijwilliger die met dit thema aan de slag zou kunnen gaan. In het verlengde hiervan zouden sportverenigingen geholpen zijn als er vanuit Rotterdam Sportsupport een ‘LHBTI-expert’ zou zijn, die verenigingen met alle vragen rondom dit thema zou kunnen ondersteunen in een soort ambassadeursrol. Volgens de geïnterviewden zou Rotterdam Sportsupport een soort doorgeefluik kunnen zijn naar de beschikbare tools, partijen en landelijke ondersteuning. Er zijn zowel landelijk als lokaal meerdere partijen die zich bezighouden met het stimuleren van LHBTI in de sport. Bij de geïnterviewden was voornamelijk de John Blankenstein foundation bekend. Ook zou het thema meer geïntegreerd kunnen worden in de bestaande trainingen en cursussen van Rotterdam Sportsupport, bijvoorbeeld in de bestaande cursus voor vertrouwenscontactpersonen en trainersbijeenkomsten. Hier zouden goede voorbeelden gedeeld kunnen worden vanuit andere verenigingen.

Ook werden er door de geïnterviewden een aantal punten op het gebied van communicatie genoemd. Veel kwam terug dat er meer goede verhalen en voorbeelden gedeeld kunnen worden. Als verenigingsbestuurders het van andere bestuurders horen en lezen dan zullen zij dit eerder positief oppakken. Dit zie je bijvoorbeeld terug bij artikelen die worden geschreven door Rotterdam Sportsupport, maar vooral ook op momenten waarop bestuurders elkaar ontmoeten na een training of een bijeenkomst. Het delen van verhalen wordt hierbij altijd als erg waardevol gezien.

Voor Rotterdam Sportsupport wordt een rol gezien bij het ophalen, schrijven en communiceren van deze artikelen. Ook kan Rotterdam Sportsupport verenigingen ondersteunen bij het communiceren binnen de vereniging zelf. Hierbij denken de geïnterviewden aan zichtbaarheid geven aan dit thema op de website en in nieuwsbrieven. Maar ook het ophalen van verhalen van LHBTI’ers binnen een vereniging in de rol van rolmodel, waarover zij kunnen communiceren richting hun eigen leden. Ook werd er nog als tip aangedragen om specifiek het thema LHBTI op te nemen in het vitaliteitsonderzoek, een onderzoek dat jaarlijks naar alle verenigingen wordt gestuurd. Dit zou voor meer bewustwording kunnen zorgen.

“Je kan de goede voorbeelden van verenigingen die aan de slag zijn gegaan met dit thema meer delen, verenigingen gebruiken als een soort vraagbaak. Dat lijkt mij een goed idee. Ik kan ook al een aantal mensen bedenken binnen de vereniging uit de LHBTI doelgroep, die daar ook zeker voor open staan om daar het gesprek over aan te gaan. Dat kan ik mij zeker voorstellen.” - Verenigingsbestuurder E, volleybal

Resumé. De in dit onderzoek besproken ideeën voor verbetering dienen op een of andere manier ‘georganiseerd’ en gestructureerd te worden binnen een vereniging, om werkelijk effect te krijgen. Anders zal het blijven bij mooie ideeën. Tegelijkertijd geven de uitkomsten een beeld dat er nog veel weerstand bestaat en hobbels genomen moeten worden, zowel in de organisatorische als in mentale zin.

Hoofdstuk 6 Analyse

In dit hoofdstuk wordt op basis van het theoretisch kader en de literatuurstudie de resultaten geanalyseerd. Eerder is beschreven dat volgens Bourdieu (2012) mensen deel uit kunnen maken en zich positioneren binnen een veld, waarin hun habitus bepalend is voor wat zij doen en voor hoe het veld betekenis krijgt. Puwar (2004) gebruikt de term spaces (ruimte) en kijkt hoe lichamen binnen die ruimte een plek innemen. De space is betekenisvol gemaakt door de unmarked bodies, de groep die zich hier van oudsher bevindt en de norm bepaalt, ook voor degene die niet aan die norm (willen) voldoen (de 'marked bodies'). Doordat ook deze andere mensen (marked bodies) zich in de ruimte begeven, wordt er in de ruimte betekenis gegeven aan de andere lichamen binnen de ruimte en aan hoe ze zich horen te gedragen.

Het thema veilig sportklimaat komt steeds vaker terug in de beleidsplannen van sportverenigingen en steeds meer verenigingen hebben clubregels, vertrouwenspersonen en protocollen voor omgang met excessen. Het belang van het hebben van een veilig sportklimaat is steeds dieper doorgedrongen tot de Nederlandse sport (Romijn & Kalmthout, 2018). De laatste jaren zie je dat de focus steeds meer komt te liggen op het stimuleren van meer LHBTI-acceptatie in de sport, waar er voorheen nog weinig aandacht was voor deze doelgroep. Puwar (2004) beschrijft dit als een historisch gegroeide ruimte waarin een bepaalde groep van oudsher het recht heeft om die ruimte te bezitten en deze ruimte is daardoor geen neutraal gebied. Toch zien we dat de LHBTI-gemeenschap een positie aan het verwerven is binnen die ruimte, de ruimte binnentreedt en zich als zodanig ermee identificeert. Wat uit mijn onderzoek blijkt is dat een vereniging worstelt met hoe zich moete positioneren binnen het veld en welke houding zij innemen ten opzichte van de *space invader* (in dit onderzoek de LHBTI'ers). Die worsteling en bijkomende dilemma's worden nu uitgelegd door een beschrijving te geven van 'het veld', wie zich in het veld begeeft en hoe er binnen het veld positie wordt ingenomen.

6.1 Het veld en de ruimte

De sportvereniging kan gezien worden als een veld met eigen regels waarin mensen verschillende posities innemen. Volgens Bourdieu (in Calhoun et al., 2012) zijn de acties die mensen ondernemen in een veld het resultaat van strijd tussen meerdere pogingen van voor positie-inname. Binnen de sportvereniging nemen trainers/coaches, leden, vertrouwenscontactpersonen en bestuursleden verschillende posities in. Deze posities staan niet los van elkaar en bepalen tezamen de waarden en normen met betrekking tot LHBTI-acceptatie in de sport en wie er binnen dit veld recht van spreken heeft, wie de normen bepaalt en wie niet. Gekeken naar LHBTI-acceptatie zijn normen en waarden historisch gegroeid en tot stand gekomen binnen het veld. Hier is pas de laatste jaren meer aandacht voor gekomen bij sportverenigingen. Puwar (2004) stelt dat er een relatie is tussen een lichaam en een bepaalde ruimte en sommige van deze lichamen horen van oudsher in een bepaalde ruimte. Binnen sportverenigingen is er sprake van een somatische norm; voor wat betreft sportverenigingen geldt doorgaans nog steeds een heteronormatieve norm.

6.2 Positie bestuursleden

Binnen het veld van de sportvereniging worden posities ingenomen door bestuursleden, trainers/coaches en een vertrouwenscontactpersoon. Bestuursleden kunnen door het maken van specifiek beleid gericht op LHBTI-acceptatie de normen en waarden binnen het veld aangeven. Hierin zouden zij kunnen aangeven dat er o.a. niet gediscrimineerd wordt op basis van seksuele voorkeur en dat er geen kwetsende en/of homograppen gemaakt worden. Echter is dit niet hoe het er in de praktijk nu aan toe gaat. Bestuurders hebben het idee dat een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers niet verschilt van een veilig sportklimaat. LHBTI'ers hebben daarom geen 'speciale behandeling' nodig om het zo te noemen. Bestuursleden hebben het idee dat ze goed bezig zijn en dat er geen extra maatregelen nodig zijn. Tegelijkertijd vinden ze het belangrijk dat iedereen op een veilige manier moet kunnen sporten en dat het een vanzelfsprekendheid is dat iedereen zichzelf moet kunnen zijn. Ze erkennen bovendien dat het meer specifieke LHBTI probleem om uit de kast te komen nog relatief groot is, dat zij vrijwel onzichtbaar zijn binnen de vereniging en er nog veel grappen over hen gemaakt worden.

Deze gedachten zijn onderdeel van de verenigingshabitus. Deze habitus heeft consequenties voor de geldende normen en waarden binnen het veld en stelt actoren binnen het veld in staat om acties te ondernemen (Calhoun et al, 2012). Voorgaande situaties en ervaringen zijn bepalend voor het gedrag in nieuwe situaties. Echter valt op dat bij bestuurders kennis en eerdere ervaringen ontbreken.

6.3 Positie trainers/coaches

Nadat de positie van de verenigingsbestuurders besproken is, wordt nu de positie van trainers/coaches binnen het veld besproken met bijbehorende habitus. Die habitus is bepalend hoe zij betekenis geven aan de veiligheid van LHBTI'ers in het veld. Gekeken naar de positie van trainers/coaches binnen het veld zie je dat zij de meest prominente en structurele positie innemen. Zij zijn binnen het veld het meest betrokken bij teams en verantwoordelijk voor het bewaken van een veilig sportklimaat. Hierin zouden zij volgens de geïnterviewden een signalerende en sanctionerende functie moeten hebben om de normen en waarden te bewaken en eventueel discriminerend gedrag te signaleren. Binnen het veld zouden de trainers moeten uitdragen dat het normaal en vanzelfsprekend is om een andere seksuele voorkeur te hebben. Als er kwetsende en of homograppen gemaakt worden dan moeten trainers/coaches dit signaleren en proberen bespreekbaar te maken. Volgens de geïnterviewden zou het bespreekbaar maken beter werken dan gelijk sanctioneren. Dit zou voor meer bewustwording zorgen. *“Het heeft er alles mee te maken hoe de trainer/coach er mee omgaat. Is die in staat om het gebruik van termen als homo, bespreekbaar te maken en aan te geven wat voor effect dit heeft.”* Echter wordt er aangegeven dat dit (niet) altijd de manier is hoe er op dit moment invulling wordt gegeven binnen het veld. Vooral bij het maken van kwetsende en/of homograppen wordt er niet altijd ingegrepen. De geïnterviewden vinden het lastig om te beschrijven wanneer iets een grapje is of wanneer het kleedkamerhumor is. Er lijkt bij de trainers/coaches ook een algemeen geldende norm te zijn dat op het moment dat er vanuit de LHBTI doelgroep niemand aanwezig is dan is het geaccepteerd om homograppen te maken. *“Maar als de trainer met zijn rug naar je toestaat of in de kantine staat. Dan zegt hij, ‘nou ik had net toch weer zo een watje, waar ik tegen zat te praten’”* Dit citaat is veelzeggend voor de situatie. Dit typeren Hylton & Lawrence (2016) als *backstage racism*, discriminatie of racisme vindt niet langer rechtstreeks plaats richting de gemarginaliseerde groep, maar achter gesloten deuren. LHBTI'ers zullen desalniettemin in de gaten hebben dat het maken van grappen achter hun rug om plaatsvindt, hierdoor kunnen zij zich verraden voelen. Door de geïnterviewden wordt aangegeven dat als een bestuur hier geen duidelijk standpunt in

neemt dat deze normen binnen het veld in stand worden gehouden en dat de trainers/coaches ook niet ingrijpen.

6.4 Positie vertrouwenscontactpersoon

Kijkend naar de positie van de vertrouwenscontactpersoon binnen het veld wordt er aangegeven dat dit een belangrijke functie is. De functie van de vertrouwenscontactpersoon is nu vooral die van aanspreekpunt, mocht de situatie daar om vragen. Zichtbaarheid binnen het veld is daarbij erg belangrijk. Er wordt door de geïnterviewden aangegeven dat deze rol nog beter benut zou kunnen worden om LHBTI-acceptatie te stimuleren. Deze rol wordt door een vertrouwenscontactpersoon als volgt beschreven: *“Het is eigenlijk een driehoeksverhouding, tussen bestuur, de vcp en de trainers.”* Dit zou volgens een geïnterviewde binnen het veld van de sportvereniging de ideale situatie zijn. De vertrouwenscontactpersoon zou dan in een bredere functie als schakel tussen het bestuur en de trainers/coaches worden ingezet. In een ondersteunende rol richting de trainers/coaches en in een vooral communicerende rol richting het bestuur om aan te geven wat er rondom dit thema speelt. Door de geïnterviewden wordt aangegeven dat alleen het hebben van een vertrouwenscontactpersoon de problemen niet oplost. Bij alle actoren moet het besef er zijn om LHBTI-acceptatie te stimuleren.

6.5 Onzichtbaarheid en de ruimte

Onzichtbaarheid van LHBTI'ers speelt een grote rol bij het maken van deze homograppen en de gevolgen daarvan. Deze onzichtbaarheid wordt door de verenigingshabitus in stand gehouden. De LHBTI'ers krijgen bewust dan wel onbewust regels opgelegd door niet-LHBTI'ers. Zo wordt er door de geïnterviewden aangegeven dat het niet prettig gevonden wordt als LHBTI'ers 'te opzichtig' uitkomen voor hun seksuele voorkeur en dat zij in het openbaar maar niet aan elkaar moeten zitten. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de volgende opmerking: *“Ze moeten niet teveel naar buiten toe treden”*.

Volgens Denison (2015) blijkt dat spelers, trainers en supporters vaak geen zicht hebben op LHBTI'ers binnen hun vereniging, maar dat geldt ook voor bestuurders die een aantal keer soortgelijke antwoorden gaven: *“Ik zou ook totaal niet weten of er binnen de vereniging homoseksuele mensen rondlopen, ik heb werkelijk waar geen idee. Het moet haast wel.”* Door de wat Puwar (2004) noemt *unmarked bodies*, de hetero's, worden (soms onbewust) grappen gemaakt over LHBTI'ers omdat zij de verwachting hebben dat zij zich niet in de ruimte bevinden. Omdat LHBTI'ers niet zichtbaar (genoeg) aanwezig zijn, blijven deze homograppen gemaakt worden en is het lastiger voor LHBTI'ers om zich kenbaar te maken. Dit veronderstelt tevens nog een andere norm, die stelt dat LHBTI'ers er wel mogen zijn, zolang zij het maar niet kenbaar maken. Dit laat zien dat er binnen de ruimte niet iedereen dezelfde vrijheid heeft. Door deze geldende normen en waarden van onzichtbaarheid binnen het veld, maakt tegelijkertijd dat deze groep LHBTI opvalt als ze zich wel kenbaar en daarmee zichtbaar maken. Toetreding van *space invaders* (LHBTI'ers) kan volgens Puwar (2004) ook voor verwarring zorgen bij niet-LHBTI'ers. Zo kan er sprake zijn van desoriëntatie bij de *unmarked bodies*, blijkt ook uit volgend citaat: *“Ik denk dat als een speler uit bijvoorbeeld onder 21 of onder 19 ervoor zou uitkomen, dan moeten de spelers in het begin daar zeker aan wennen, omdat zij het toch niet gewend zijn.”* Vanaf dat moment kunnen de LHBTI'ers als afwijkend worden gezien door de 'ongemarkeerde' (onopvallende) meerderheidsgroep, zo kunnen zij zich voelen als een *space invader*. Het is de meerderheidsgroep die normen oplegt aan de *space invaders* en daarmee bepaalt hoe deze groep zich hoort te gedragen.

6.6 De *space invader*: minder beweegruimte

Volgens Puwar (2004) kunnen LHBTI'ers te maken hebben met *straight jacketing*, een dwangbuis waarin men geen bewegingsvrijheid heeft. Dit is een metafoor voor personen uit een minderheidsgroep die als het ware in een dwangbuis zitten, zij worden meer in de gaten gehouden en hebben minder beweegruimte dan de meerderheidsgroep. Dit is terug te zien bij het maken van homograppen, er wordt immers nooit gezegd: 'Wat een slappe bal, je *bent toch geen hetero*'. Ook zie je dit terug bij de heersende machocultuur, in kleedkamers wordt veelal over dames gepraat en in 'typische mannensporten' willen LHBTI'ers zich niet anders voelen.

Het is in de kleedkamer nadrukkelijk niet de bedoeling dat een homoman verhalen over zijn liefdesleven met andere mannen deelt.

Ook zie je dit terug bij het gemengd douchen: '*Ik vind alles prima, als ik er maar niet naast hoef te douchen.*' Dit zou ervoor kunnen zorgen dat LHBTI'ers zich niet meer veilig voelen en hun seksuele voorkeur voor zich houden of deze ruimtes vermijden.

De sportvereniging waar niet-LHBTI'ers gezien worden als de somatische norm, omschrijft Puwar (2004) voor LHBTI'ers als een "*ill fitting suit*", een te slecht passend maatpak. De bestaande machocultuur binnen verenigingen, vooral in het voetbal kan ervoor zorgen dat LHBTI'ers het gevoel hebben een tegenstrijdig script te moeten spelen. Dit houdt in dat zij mee gaan doen met de gedragingen van de niet-LHBTI'ers en 'heterogedrag' gaan vertonen om zelf niet op te vallen. Dit houdt heteronormativiteit en onzichtbaarheid van de LHBTI'ers in stand. Met andere woorden een machocultuur is een 'ill fitting suit' voor een LHBTI'er.

6.7 De *space invader*: insider worden

Om als LHBTI'er binnen een ruimte te kunnen bestaan en vrij te bewegen, moeten zij meer insider worden. Volgens Puwar (2004) kan dit door middel van mentoren en pleitbezorgers. Binnen de sportvereniging wordt de functie van vertrouwenscontactpersoon gezien als mentor. Bestuursleden kunnen hierbij gezien worden als pleitbezorgers, omdat zij door middel van het maken van beleid invloed uit kunnen oefenen binnen de vereniging.

Volgens Krane (2007) kan de zichtbaarheid van LHBTI rolmodellen in de sport bijdragen aan een beter klimaat en daarmee meer inclusie voor LHBTI'ers en daarmee meer inclusie. In de literatuur wordt vooral gesproken over rolmodellen in de topsport, maar uit de resultaten blijkt dat de meeste geïnterviewden rolmodellen binnen de eigen vereniging erg belangrijk vinden, omdat dit vooral bij de jeugd kan zorgen voor meer bewustwording. Het hebben van rolmodellen binnen de vereniging kan tevens drempelverlagend werken voor LHBTI'ers, omdat zij een voorbeeld hebben waaraan zij zich kunnen optrekken. Zij krijgen daardoor meer het gevoel dat ze zichzelf kunnen zijn. Het zou volgens de geïnterviewden nog extra stimulerend werken als er bij de senioren in hogergeplaatste teams rolmodellen aanwezig zijn, zichtbaar voor de jeugd.

6.8 De Verenigingshabitus: een dilemma

Binnen het veld van de sportvereniging moet men zich op één of andere manier tot de LHBTI'er verhouden en uit dit onderzoek blijkt op dat punt dat de normen en waarden aan het verschuiven zijn. Verenigingen willen open zijn en het moet een vanzelfsprekendheid zijn dat iedereen zich geaccepteerd voelt, maar tegelijkertijd moeten grappen gemaakt kunnen worden en wordt er aangegeven: "*Een hetero komt toch ook niet uit de kast*". Tegelijkertijd zie je dat er toch ook nog weerstand is om aandacht aan dit thema te besteden, want dan moeten we het voor alle doelgroepen doen? Dit zorgt voor dilemma's binnen het veld.

Door de bestuursleden wordt er aangegeven dat het stimuleren van LHBTI-acceptatie een te groot maatschappelijk vraagstuk is, en niet per se een taak is voor een vereniging. Dit is

primair het aanbieden en faciliteren van sport. Op die manier wordt er geen prioriteit gegeven aan dit onderwerp. Ook zou een kleine minderheid binnen de vereniging, die voor negatieviteit ten aanzien van LHBTI'ers zorgt, een drempel voor bestuursleden kunnen zijn om met dit thema aan de slag te gaan. Ook zie je bij bestuursleden marginalisatie van het probleem, *'Het zijn er maar een paar, dus waarom al die moeite'*. Tegelijkertijd willen bestuursleden een veilig sportklimaat. Dit levert dilemma's op voor bestuurders en zij weten niet goed hoe hier mee om te gaan. Dit is iets wat Puwar (2004) ziet als een onderhandeling tussen de *marked* en *unmarked bodies*. Er is sprake van een worsteling hoe ze om moeten gaan met de space invaders. De verenigingshabitus zorgt ervoor dat deze worsteling tot op heden nog niet geleid heeft tot volledige acceptatie en inclusie van de LHBTI'ers. Nog steeds geldt dat er over LHBTI'ers in sport vrijelijk grappen mogen worden gemaakt, dat zij op hun hoede moeten zijn voor wat betreft hun bewegingsvrijheid (niet te openlijke liefdesbetuiging, zeepje laten vallen, uiterlijk) en dat zij zich zo onzichtbaar mogelijk (lees: zo hetero mogelijk) dienen te gedragen. Wel duidelijk is dat dit proces op verschillende verenigingen ook verschillend verloopt.

Hoofdstuk 7 Conclusies

Het doel van dit onderzoek was om inzicht te krijgen in welke betekenis Rotterdamse sportverenigingen toekennen aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers om vervolgens te kijken op welke manieren er voor meer inclusie en acceptatie gezorgd kan worden. De hoofdvraag van dit onderzoek luidde: *Welke ervaringen hebben Rotterdamse sportverenigingen met het creëren van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers en wat zijn de gevolgen van deze ervaringen?*

De deelvragen die in dit onderzoek centraal stonden:

- Welke betekenis wordt er volgens BTVL gegeven aan een veilig sportklimaat op een sportvereniging?
- Welke betekenis wordt er volgens BTVL gegeven aan een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers op een sportvereniging?
- Welke barrières ervaren LHBTI'ers volgens BTVL om op een veilige manier te kunnen sporten?
- Hoe kunnen sportverenigingen volgens BTVL zorgen voor meer inclusie en acceptatie voor LHBTI'ers?
- Op welke manieren kunnen sportverenigingen volgens BTVL ondersteund worden op dit thema?

Allereerst wordt hieronder antwoord gegeven op de deelvragen en daarna kom ik terug op de hoofdvraag. Het antwoord op de deelvragen is gebaseerd op de resultaten, dus in die zin zijn de antwoorden een samenvatting van de resultaten.

7.1 Betekenis veilig sportklimaat

Uit het onderzoek blijkt er de laatste jaren steeds meer aandacht is voor een veilig sportklimaat, mede ook ingegeven door sociale media. Veiligheid zit hem volgens de geïnterviewden in de geschreven gedragsregels waarin de normen en waarden beschreven staan, als ook in de informele sfeer binnen de vereniging. Het is de rol van het bestuur om deze waarden en normen te expliciteren en deze vervolgens te communiceren, zodat deze bij alle leden, trainers/coaches en vrijwilligers bekend zijn. Een seizoenstart, een ALV of trainersbijeenkomsten worden daarbij genoemd als momenten om deze normen en waarden nog eens te benoemen. Iedereen op de vereniging moet zichzelf kunnen zijn en het gevoel hebben erbij te horen, ongeacht wie of wat je bent. Een veilig sportklimaat gaat ook over een veilige leeromgeving waar iedereen op zijn of haar eigen niveau met plezier kan sporten en zich kan ontwikkelen. De vertrouwenscontactpersoon heeft een belangrijke rol binnen de vereniging en is de schakel tussen leden, trainers en het bestuur. Daarbij is zichtbaarheid een vereiste.

7.2 Betekenis veilig sportklimaat LHBTI'ers

Uit het onderzoek blijkt dat een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers niet per se anders is dan de hierboven genoemde definitie van een veilig sportklimaat. Een vereniging moet ervoor zorgen dat iedereen op een veilige manier kan sporten, ook ongeacht seksuele voorkeur. Toch zijn de geïnterviewden van mening dat het voor LHBTI'ers (nog steeds) lastig is om op een veilige manier uit te komen voor hun seksuele voorkeur. Het beeld dat verenigingen geven, lijkt in eerste instantie positief te zijn voor de acceptatie en veiligheid van LHBTI'ers, maar onwetendheid speelt vaak een grotere rol dan verenigingen in eerste instantie denken. Binnen verenigingen zijn vaak nog heteronormatieve denkbeelden aanwezig en heeft men geen zicht op LHBTI'ers binnen de vereniging. Ook bij het thema 'homogruppen' vinden verenigingen het lastig om aan te geven wanneer iets

kwetsend is en wanneer iets een grapje is. Ook blijkt dat de lesbische en biseksuele vrouwen minder te maken krijgen met grappen en discriminatie dan homoseksuele mannen. Dit heeft te maken met beeldvorming, heteronormatieve denkbeelden en het hebben van (meer) rolmodellen in de sport. Ook het machogehalte en de cultuur van mannelijkheid speelt bij mannen veel meer een rol dan bij vrouwen.

7.3 Barrières voor LHBTI'ers

Uit onderzoek blijkt dat een zogeheten machocultuur gezien wordt als barrière voor LHBTI'ers om op een veilige manier te kunnen sporten en om uit te komen voor hun seksuele voorkeur. Binnen die machocultuur zijn er veelal heteronormatieve denkbeelden en is het geaccepteerd om homograppen te maken. Kwetsende grappen of iemand bewust kwetsen met zijn of haar seksuele voorkeur is een no-go. Als het gaat om homograppen is te zien dat de grens vervaagt en is het van belang of er op dat moment LHBTI'ers aanwezig zijn. Als zij er niet zijn kunnen er grappen gemaakt worden, dit wordt dan gezien als kleedkamerhumor of 'kantinepraat' en dat hoort er nou eenmaal bij. Waar trainers en coaches een signalerende functie zouden moeten hebben, wordt er aangegeven dat ook zij het lastig vinden om in te grijpen bij het maken van homograppen. Ook vanuit hen wordt er aangegeven dat als er geen LHBTI'ers aanwezig zijn, dat er dan meer is toegestaan. De norm voor het maken van grappen zou volgens de geïnterviewden bij de LHBTI'ers zelf moeten liggen, zij zouden hun grenzen moeten aangeven. Maar in de praktijk worden de normen voor het maken van grappen bepaald door de niet-LHBTI'ers. Zij bepalen in de meeste gevallen de normen en waarden en versterken deze met elkaar. De LHBTI'ers blijven vaak onzichtbaar en zo blijft deze cultuur in stand. Ook het thema gezamenlijk douchen wordt gezien als drempel voor LHBTI'ers. Wanneer binnen een team bekend is dat iemand een andere seksuele voorkeur heeft, dan blijkt dit vooral bij de jeugd ineens een issue te zijn voor zowel de niet-LHBTI'ers, als ook de LHBTI'er.

7.4 Meer inclusie voor LHBTI'ers (zie ook aanbevelingen)

Uit onderzoek komt naar voren dat verenigingsbestuurders vaak de gedachte hebben dat aandacht geven aan dit thema een 'groot ding' is, maar een open klimaat en uitstraling kan al een begin zijn voor een meer inclusievere sportvereniging. Het tegengaan van kwetsende en/of homograppen begint bij het beleid of gedragsregels vanuit het bestuur. Volgens de geïnterviewden is het belangrijk dat het bestuur aangeeft zulk soort gedrag/uitspraken niet te tolereren. Alleen beleid is niet voldoende, dit moet worden uitgesproken door het bestuur, er moet over gecommuniceerd worden en vanuit de verschillende commissies moeten de (jeugd)trainers hierover geïnformeerd worden. Hierbij wordt een belangrijke rol gezien voor de vertrouwenscontactpersoon, diegene kan de trainers/coaches en het bestuur hierin ondersteunen. Rolmodellen worden gezien als middel om bij te dragen aan een inclusievere sportvereniging, in de topsport, maar vooral ook op de eigen vereniging. Het zou ook helpen als verenigingen de rolmodellen binnen de eigen vereniging (meer) zichtbaar maakt door middel van communicatie of naar voren schuiven bij bijeenkomsten. Over de rol en functie van zichtbaarheid wordt verschillend gedacht. Zichtbaarheid bijvoorbeeld in de vorm van regenboogvlaggen kan zorgen voor meer bewustwording en kan voor LHBTI'ers een stimulans zijn om bij een vereniging te gaan sporten of om juist naar het bestuur of vertrouwenscontactpersoon toe te stappen als zij ergens mee zitten. Toch is er ook weerstand tegen het expliciteren van inclusie voor LHBTI'er. Dit wordt immers ook niet andere doelgroepen gedaan en zou ook weer 'te' veel nadruk kunnen leggen op de doelgroep, terwijl het 'gewoon' een reguliere vereniging is. Tot slot komt 'bespreekbaar maken' van dit onderwerp door trainers/coach veel terug. Hierbij wordt een belangrijke rol gezien voor de vertrouwenscontactpersoon die de trainers/coaches hierbij kan ondersteunen.

7.5 Ondersteuning sportverenigingen

Uit het onderzoek blijkt dat sportverenigingen over het algemeen vrij positief staan tegenover een diversiteitstraining gericht op het stimuleren van LHBTI-acceptatie. Met het meedoen of aanbieden van een diversiteitstraining kan een vereniging een signaal afgeven dat zij dit thema belangrijk vinden en zorgt het voor meer bewustwording bij trainers/coaches, bestuurders en bij de leden. Er wordt in de meeste gevallen voorkeur gegeven aan een bredere diversiteitstraining, bijvoorbeeld onderdeel van een training tegengaan van discriminatie. Een training alleen gericht op LHBTI'ers zou wellicht niet diegene aanspreken die het juist aangaat of zou juist zorgen voor negatieve reacties. Voor (jeugd)leden is het vooral belangrijk dat diegene die de training geeft affiniteit heeft met de doelgroep. Gekeken naar ondersteuning vanuit Rotterdam Sportsupport zouden verenigingen geholpen zijn bij ondersteuning bij het opstellen van gedragsregels en bij het opnemen van dit onderwerp in (bestaand) verenigingsbeleid. Als een vereniging dit aan het begin van het seizoen goed neerzet, eventueel met ondersteuning van een vertrouwenscontactpersoon, kan dit gecommuniceerd worden. Ook zouden verenigingen geholpen zijn bij ondersteuning voor het vaststellen van normen en waarden binnen een team of vanuit een (jeugd)commissie, hierin zien zij een rol voor de pedagogen/verenigingsadviseurs vanuit Rotterdam Sportsupport. Ook zouden verenigingen geholpen zijn als er mee wordt gekeken wie binnen de vereniging dit thema op zich kan nemen. Rotterdam Sportsupport kan de vertrouwenscontactpersonen coachen over hoe zij dit thema meer onder de aandacht kunnen brengen bij de trainers/coaches om zo meer bewustwording te krijgen. Ook zouden verenigingen geholpen zijn als er een partij die dient als doorgeefluik richting partijen die zich zowel lokaal als landelijk bezighouden met inclusiviteit, Rotterdam Sportsupport werd daarbij genoemd als partij die dit zou kunnen doen, omdat zij het meest contact hebben met verenigingen. Tot slot worden er een aantal punten op het gebied van communicatie genoemd. Het zou positief zijn als er vanuit verenigingen meer 'goede verhalen' naar buiten worden gebracht over hoe er wordt omgegaan met LHBTI-acceptatie binnen de vereniging. Maar ook het communiceren binnen de vereniging zou meer gedaan kunnen worden en hier zouden verenigingen ondersteuning bij kunnen gebruiken.

Er kan geconcludeerd worden dat het hebben van een veilig sportklimaat niet altijd bijdraagt aan en toereikend is voor inclusiviteit van de LHBTI doelgroep. Volgens de verenigingen is een open uitstraling waarbij het een vanzelfsprekendheid is dat iedereen zichzelf kan zijn de basis voor een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers, maar vooral op het gebied van bewustwording rondom dit thema en het omgaan met homograppen zijn er meer acties nodig. Het maken van homograppen komt nog veel voor en wordt in vele gevallen geaccepteerd als de verwachting heerst dat de LHBTI'ers niet aanwezig zijn. Heteronormatieve denkbeelden spelen hierbij een belangrijke rol en houden de onzichtbaarheid van LHBTI'ers in stand. Trainers/coaches hebben binnen het veld van de sportvereniging de meest structurele rol en hier zou de sleutel kunnen liggen voor meer acceptatie, met ondersteuning van de vertrouwenscontactpersoon. Echter wel met de kanttekening dat verenigingen draaien op vrijwilligers en dat trainers/coaches niet altijd beschikken over een pedagogische achtergrond.

Voor Rotterdam Sportsupport, dat zich inzet voor sterke en vitale verenigingen in Rotterdam, betekent dit onderzoek nieuwe inzichten over de acceptatie van LHBTI'ers. Deze inzichten kunnen Rotterdam Sportsupport helpen bij het ondersteunen van verenigingen op het gebied van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers, in samenwerking met lokale en landelijke partijen.

Hoofdstuk 8 Aanbevelingen

In dit hoofdstuk worden er een aantal aanbevelingen gedaan die bij kunnen dragen aan de inclusiviteit van sportverenigingen. Een aantal van deze aanbevelingen zal gericht zijn op de ondersteuning van Rotterdam Sportsupport.

- Open uitstraling

Meer acceptatie voor de LHBTI doelgroep begint bij een open uitstraling van een vereniging. Er moet een klimaat heersen waarbij het vanzelfsprekend is dat iedereen op een veilige manier kan sporten, ongeacht wie of wat je bent. Rotterdam Sportsupport kan verenigingen hier nog meer gericht op ondersteunen. Tegelijkertijd is dit geen eenvoudige zaak en hangt nauw samen met volgende aanbevelingen:

- Samenwerking vertrouwenscontactpersoon, bestuur en trainers/coaches

Een betere samenwerking tussen vertrouwenscontactpersoon, bestuurders en trainers/coaches zou positief zijn voor de LHBTI-acceptatie. Waar de vertrouwenscontactpersoon nu vooral een reactieve rol heeft, zou diegene pro actiever te werk kunnen gaan. Voorbeelden die genoemd worden, is het aanwezig zijn bij trainingsbijeenkomsten, ouderbijeenkomsten, maar ook 'een rondje langs de velden'. Ook zou de vertrouwenscontactpersoon trainers/coaches kunnen ondersteunen bij het signaleren en het bespreekbaar maken van dit onderwerp. Uiteraard wel met de kanttekening dat het gaat om vrijwilligers en dit qua tijd en werkzaamheden dus ook moet kunnen.

- Bestuurders van de toekomst

Vaak zijn het de traditionele besturen die (nog) niet met dit thema aan de slag willen. Het is daarom belangrijk om in eerste instantie te zorgen voor meer diversiteit in het bestuur, waarbij de verenging goed is vertegenwoordigd. Dus een goede verhouding man/vrouw, jong/oud. Zichtbaarheid en transparantie van het bestuur is hierbij ook belangrijk.

- Rotterdam Sportsupport als 'verbindende factor'

Zowel landelijk (John Blankenstein Foundation & KNVB) als lokaal (Radar Rotterdam) zijn er partijen die zich bezighouden met het stimuleren van meer LHBTI-acceptatie in de sport. Deze kunnen een belangrijke rol spelen in de acceptatie van LHBTI'ers in sportvereniging. Rotterdam Sportsupport kan hierin een belangrijke actor zijn die dient als verbindende factor tussen sportverenigingen en partijen. Rotterdam Sportsupport kent de lokale situatie en vanuit het contact met de sportverenigingen weten zij welke behoeftes er zijn. Hierbij kan het gaan om informatie en tools voor bestuur, trainers/coaches en vertrouwenscontactpersonen. Naar behoefte kunnen er gezamenlijke diversiteitstrainingen worden aangeboden. Het voordeel van één partij die dit aanstuurt is dat er geen dubbel werk gedaan wordt en dat het voor verenigingen duidelijk is bij wie ze moeten zijn.

- Gedragsregels en beleid

Ondersteun verenigingen bij het opstellen van gedragsregels en codes op het gebied van LHBTI acceptatie en maak het onderdeel van bestaand beleid van de vereniging. Integreer het thema LHBTI acceptatie in een bredere context, bijvoorbeeld onderdeel 'sportiviteit en respect'. Zo draagt het in brede zin wel bij aan een positief klimaat. Rotterdam Sportsupport zou zich in eerste instantie op de verenigingen kunnen richten die vanuit een intrinsieke motivatie met dit thema aan de slag willen. Op den duur zou dit een 'sneeuwbaaleffect' kunnen veroorzaken bij andere verenigingen

- Omgaan met homograppen

Aansluitend op bovenstaande aanbeveling over de gedragsregels, zouden verenigingen meer nadruk kunnen leggen op het signaleren van homograppen en bewustwording bij trainers/coaches. Hierbij zou de vertrouwenscontactpersoon een rol kunnen spelen om de trainers/coaches hierbij te ondersteunen door het vaker te benoemen tijdens trainersbijeenkomsten. Ook zouden verenigingen de aanvoerders van elk team hierbij een ‘voorbeeldrol’ kunnen geven.

- Diversiteitstraining ‘naar de club brengen’

Rotterdam Sportsupport zou samen met de John Blankenstein Foundation diversiteitstrainingen kunnen organiseren en faciliteren. Deze training kan breder getrokken worden dan alleen LHBTI, bijvoorbeeld gericht op het tegengaan van discriminatie. Belangrijk hierbij is dat dit breder wordt getrokken dan alleen bestuurders en leden, dus dat ook trainers/coaches vanwege hun structurele taak binnen de vereniging deelnemen aan een training. Daarnaast zou het goed zijn als deze trainingen bij verenigingen zelf worden aangeboden, omdat de verwachting is dat deze beter bezocht worden dan een stedelijke bijeenkomst.

- Trainingen en bijeenkomsten

Voor de bewustwording bij trainers/coaches en vertrouwenscontactpersonen zou het goed zijn als dit thema een plek krijgt in de bestaande cursussen die op dit moment al worden aangeboden bij Rotterdam Sportsupport. Ook zou het hier goed zijn als Rotterdam Sportsupport een overzicht heeft van andere partijen die gelijksoortige trainingen aanbieden, zodat deze gericht gecommuniceerd kunnen worden richting de verenigingen.

- Benoem een LHBTI-ambassadeur

Het zou positief zijn als er voor de Rotterdamse sport een LHBTI-ambassadeur zou zijn die dan ook expert is op het gebied van het stimuleren van LHBTI-acceptatie. Dit zou iemand vanuit Rotterdam Sportsupport kunnen die zijn de verenigingen specifiek op dit thema ondersteunt, maar ook belangrijk is voor het bredere plaatje; meer bewustwording stads breed. De functie van de ambassadeur is daarnaast ook het delen van kennis en *good practices*.

- Communicatie

Vanuit de sportverenigingen zouden er meer ‘*good practices*’ gedeeld kunnen worden. Als bestuurders dit horen en lezen van andere verenigingen kan dit een positief effect hebben. Rotterdam Sportsupport kan een rol spelen bij het ophalen, schrijven en delen van deze verhalen. Daarnaast zou Rotterdam Sportsupport verenigingen kunnen helpen om binnen de vereniging meer te communiceren over het belang van een veilig sportklimaat. Ook bij de uitstraling en communicatie van het zijn van een open vereniging kunnen verenigingen intensiever ondersteunt worden.

- Rolmodellen

Rolmodellen dragen bij aan een inclusiever sportklimaat. Vaak wordt er gesproken over het belang van rolmodellen in de topsport, maar zichtbaarheid van rolmodellen binnen de eigen vereniging is wellicht nog wel belangrijker. Rolmodellen kunnen zorgen voor zichtbaarheid, bewustwording en kunnen het onderwerp binnen de vereniging bespreekbaar maken. Verenigingen zouden in samenspraak met enkele LHBTI’ers ervoor kunnen kiezen om hen meer zichtbaarheid te geven en hen in te zetten als een rolmodel.

- Zichtbaarheid

Zichtbaarheid geven aan dit thema binnen de vereniging kan voor LHBTI'ers het gevoel geven dat zij zich welkom voelen, maar ook dat zij binnen de vereniging terecht kunnen bij het bestuur of een vertrouwenscontactpersoon. Dit kan door middel van een regenboogvlag of een tekst bij de ingang van de sportaccommodatie. Kijk als vereniging wel goed naar de manier van zichtbaarheid geven en de frequentie van hoe vaak je dit doet. Door structureel zichtbaarheid te geven aan dit thema kan het zijn boodschap verliezen en zorgt het voor 'teveel' aandacht, terwijl LHBTI'ers juist gewoon bij een reguliere vereniging willen sporten.

Hoofdstuk 9 Reflectie

In dit afsluitende hoofdstuk wordt teruggeblikt op het onderzoeksproces en wordt er gekeken naar mogelijkheden voor vervolgonderzoek.

In dit onderzoek is de term LHBTI gebruikt, maar tijdens de interviews merkte ik al snel dat het vooral zou gaan over LH'ers; lesbische, homomannen. Aan het begin van elk interview heb ik kort de aanleiding van mijn onderzoek toegelicht en de term LHBTI verduidelijkt. Hier merkte ik al snel dat de meeste geïnterviewde geen ervaring hadden met transgenders en interseksuele binnen de vereniging en dat biseksuelen onder het kopje homo of lesbisch worden geschaard. Hoewel ik me realiseer dat ik daarmee geen recht doe aan de LHBTI 'ers, gaan mijn resultaten en conclusies daarom voornamelijk in op de LH'ers. Daar hadden alle geïnterviewden duidelijke meningen over. Toch spreek ik over LHBTI in dit onderzoek, omdat ik in mijn interviews wel steeds naar hen gevraagd heb. Ik realiseer me dat dat wat paradoxaal is. Wellicht omdat ik zelf geen BTI'er ben, heb ik het zelf ook lastig gevonden goed op dit punt door te vragen.

Terugkijkend op het onderzoek is het een goede keuze geweest om voornamelijk vanuit het perspectief van een niet-LHBTI'er naar dit thema te kijken. Dit heeft bij de respondenten ten eerste voor meer bewustwording gezorgd dat het daadwerkelijk (nog steeds) een probleem is bij veel sportverenigingen. Ten tweede wordt door de niet-LHBTI'ers het beeld bevestigd dat de sleutel voor verandering bij hen ligt. Een aantal keer kreeg ik als reactie: "Ja zo had ik er eigenlijk nog niet over nagedacht" of "Nu we het er zo over hebben is het toch wel een probleem eigenlijk".

Een aandachtspunt dat ik meeneem uit dit onderzoek is dat mijn theoretische lens nog beter had kunnen verwerken in mijn interviews en zo nog scherper had door kunnen vragen. Dan had ik nog specifiekere vragen hoe de geïnterviewden hun rol en positie zien bij het creëren van een veilig sportklimaat en hoe zij deze posities gerelateerd aan die van een ander binnen het veld.

De selectie van respondenten van bepaalde verenigingen heeft ook bepaalde beperkingen. In dit onderzoek zijn goed georganiseerde verenigingen geselecteerd waarvan van tevoren bekend was zij dat waarde hechten aan een veilig sportklimaat, een paar verenigingen ook specifiek voor de LHBTI doelgroep. Aan de ene kant is dit wel positief voor de validiteit van het onderzoek. De verenigingen hebben al enige kennis van dit onderwerp en daardoor is hun bijdrage/inzicht meer doordacht.. Aan de andere kant kan je stellen op het moment dat je ook verenigingen had geselecteerd die nog weinig tot niks deden rondom dit thema en minder goed georganiseerd waren dat je dan nog beter het probleem had kunnen blootleggen .

In dit onderzoek zijn zowel vertrouwenscontactpersonen, trainers/coaches, bestuursleden als niet LHBTI-leden bevestigd. Deze keuze is gemaakt om vanuit alle actoren relevante informatie op te halen en zo een compleet beeld te geven vanuit een niet-LHBTI perspectief. Daarmee kon goed een beeld geschetst worden van de gangbare manier van doen en attitude t.o.v. LHBTI binnen de club, oftewel van de 'habitus' in het veld (Calhoun et al, 2012). Naarmate er meer interviews zijn afgenomen, kwam ik tot de conclusie dat het thema 'omgaan met homograppen' een grotere rol speelde dan ik van tevoren had verwacht en dat trainers/coaches hierbij een structurele en prominente rol hebben. Enerzijds werd er aangegeven dat zij streng op moeten treden tegen kwetsende en/of homograppen, maar anderzijds zie je terug dat ze het lastig vonden om deze grens aan te

geven. Op het moment dat deze grens niet duidelijk is, worden bepaalde grappen in stand gehouden. Het interviewen van meer trainers/coaches had voor dit onderzoek nog relevantere informatie opgeleverd. Voor een eventueel vervolgonderzoek zou het interessant zijn om specifiek naar de rol van trainers/coaches te kijken bij dit thema. Dit geldt tevens ook voor de rol van vertrouwenscontactpersoon.

Het uitvoeren en schrijven van deze scriptie heeft voor mij zelf ook tot meer bewustwording geleid en dan vooral naar de rol die je zelf kan hebben rondom dit thema. Dit was van te voren ook een van de beweegredenen om dit onderzoeksonderwerp te kiezen, aangezien ik het idee had dat ik best ver van dit onderwerp af stond en hier graag meer over wilde weten .

Bibliografie

- Alliantie Gelijkspelen. (2020). *De gemeente aan zet*. Opgehaald van sportalliantie.nl: http://www.sportalliantie.nl/overview/upload/files/Alliantie%20Gelijkspelen_gemeenten.pdf
- Anderson, E. (2012). Exploring the relationship between homosexuality and sport among the teammates of a small, Midwestern Catholic college soccer team. *Sport, Education and Society*, 347-363.
- Anderson, E. (2012). The Changing Relationship between Men's Homosexuality and Sport. *Sexual orientation and gender identity in sport: Essays from activists, coaches, and scholars*, 35-45.
- Balsam, K., Molina, Y., Beadnell, B., Simoni, J., & Walters, K. (2011). Measuring multiple minority stress: The LGBT People of Color Microaggressions Scale. *Cultural Diversity and Ethnic Minority Psychology*, 167-174.
- Blankenstein, K. (2019, november 13). Interview LHBTI acceptatie. (P. Geldof, Interviewer)
- Boeije, H. R. (2014). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: denken en doen*. Den Haag: Boom onderwijs . Opgehaald van <https://hannekemli.files.wordpress.com/2013/06/kwalitatief-onderzoek.pdf>
- Bottenburg, M. v. (1995). Verbreiding en onderscheiding. Enige hoofdlijnen in de sociale geschiedenis van de sport: ', in: Henk Schmal (e.a.), *Nederland in de twintigste eeuw. Een boeiend beeld van een bewogen tijdperk*. TELEAC/TROS, pp. 152-173.
- Breedveld, K., & van der Poel, H. (2015). *Sportbeleid*. Den Haag: SCP.
- Bryman, A. (2012). *Social Research Methods*. Oxford: University Press.
- Calhoun, C., Gerteis, J., Moody, J., Pfaff, S., & Virk, I. (2012). *Contemporary Sociological Theory*. Verenigde Staten: Wiley.
- Claringbould, I., & Adriaanse, J. (2015). 'Silver cups Versus Ice Creams': Parental involvement with the construction of gender in the field of their son's soccer. *Sport Journal*, 201-219.
- Dagkas, S., & Quarmby, T. (2012). Young people's embodiment of physical activity: The role of the 'pedagogized' family. *Sociology of Sport Journal*, 210-226.
- Denison, E., & Kitchen, A. (2015). *Out on the fields. The first international study on homophobia in sport*. Out on the Fields.
- Dovidio, J. G. (2016). *Aversive racism and contemporary bias*. . Cambridge: Cambridge University Press.
- Drury, S. (2011). It seems really inclusive in some ways, but ... inclusive just for people who identify as lesbian': discourses of gender and sexuality in a lesbian-identified football club. *Soccer & Society*, 421-442.
- Elling, A. (2018). *De kracht van sport voor LHBTI-stigmatisering en emancipatie*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Elling, A., Knoppers, A., & de Knop, P. (2001). The social integrative meaning of sport. A critique and comparative analysis of policy and practice in the Netherlands. *Sociology of Sport Journal*, 414-434.
- Elling, A., Smits, F., Hover, P., & van Kalmthout, J. (2011). *Seksuele diversiteit in de sport: sportdeelname en acceptatie*. Utrecht: Mulier Instituut.

- Evers, J. (2007). *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*. Amsterdam: Boom Lemma uitgevers.
- Frost, D., Lehavot, K., & Meyer, I. (2015). Minority stress and physical health among sexual minority individuals. *Journal of Behavioral Medicine*, 1-8.
- Gemeente Rotterdam. (2016). *Sport beweegt Rotterdam; Sportnota Rotterdam 2017-2020*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Gemeente Rotterdam. (2018). *Rotterdamse aanpak veilig sporten*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Gemeente Rotterdam. (2019). *Relax. Dit is Rotterdam. ; Samenleven in een stad waar niemand in de meerderheid is.; Actieprogramma Integratie & Samenleven*. Rotterdam: Gemeente Rotterdam.
- Griffin, P. (2012). LGBT Equality in sports: Celebrating our successes and facing our challenges. *Sexual orientation and gender identity in sport: Essays from activists, coaches, and scholars*, 1-12.
- Hargreaves, J., & Anderson, E. (2016). *Routledge of handbook of sport, Gender and Sexuality*. Abingdon: Routledge.
- Hermens, N., & Gilsing, R. (2013). *Sportclubs in de jeugdketen. De mogelijkheden van pedagogische ondersteuning van sportverenigingen*. Utrecht: Verwey-Jonkers Instituut.
- Hockey.nl. (2017). 'Op m'n 18de de keuze: stoppen of uit de kast komen? Dan was ik gestopt'. Utrecht: KNHB.
- Hoeijmakers, R., & Elling, A. (2018). *LHBTI in de breedtesport; De acceptatie van seksuele diversiteit in de sportvereniging*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Hylton, K., & Sterling, D. (2015). For your ears only! Donald Sterling and backstage racism in sport. *Ethic and Racial studies*, 2740-2757.
- IDEM Rotterdam. (2018). *Stadsbeeld LHBTI-emancipatie in Rotterdam*. Rotterdam: IDEM Rotterdam.
- Kauer, K. J. (2005). *Transgressing the Closets: Female Coaches Negotiations of Heteronormativity in Sport*. Knoxville: University of Tennessee .
- Keuzenkamp, S. (2010). *Steeds gewoner, nooit gewoon; Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Keuzenkamp, S., Kooiman, N., & Van Lisdonk, J. (2012). *Niet te ver uit de kast: Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Krane, H. B. (2007). Creating a positive climate for lesbian, bisexual, and transgender youths. *Journal of physical education, recreation and dance*, pp. 78-7, 6-52.
- Laberge, S. &. (2002). Pierre Bourdieu's sociocultural theory and sport practice. . *Theory, sport and society*, 239-266.
- Lucassen, J., & van der Roest, J.-W. (2018). *Sportverenigingen in Nederland; Veerkrachtige verbanden voor sport*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Meyer, I. H. (2003). Prejudice, social stress, and mental health in lesbian, gay, and bisexual populations:. *Psychological Bulletin*, 674-697.
- Noble, H., & Smith, J. (2015). *Issues of validity and reliability in qualitative research. Evidence-based nursing*.
- Nols, Z. (2019). *Genderongelijkheid en heteronormativiteit in de sport, een verkennende analyse van de Vlaamse context*. . Gent: Centrum Ethiek in de Sport.

- Pulles, i. &. (2017). *Beleidssignalement. Ervaringen van LHBT Personen in de sport*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Radar Rotterdam. (2019). *Onzichtbaar is veilig, onderzoek naar de veiligheidsbeleving van LHBT-personeel in Rotterdam*. Rotterdam: Radar Rotterdam.
- Romijn, D., & van Kalmthout, J. (2018). *VSK monitor 2018*. Utrecht : Mulier Instituut.
- Romijn, D., van Kalmthout, J., & Breedveld, K. (2014). *VSK Monitor 2014: Voortgangsrapportage Actieplan 'Naar een veiliger sportklimaat'*. Utrecht: Mulier Instituut.
- Rotterdam Sportsupport. (2020, juni 14). *Het belang van een vertrouwenscontactpersoon binnen de club*. Opgehaald van Rotterdamssportsupport.nl: <https://www.rotterdamssportsupport.nl/artikel/het-belang-van-een-vertrouwenscontactpersoon-binnen-de-club>
- Schipper-van Veldhoven, N., & Bronkhorst, A. (2019). *Op weg naar een positieve sportcultuur, een pedagogisch sportklimaat*. Windesheim University.
- Scholte, J. (2017, maart 17). Opgehaald van hockey.nl: <https://hockey.nl/artikel/de-sport/statistisch-gezien-weet-klopt/>
- Sociaal Cultureel Planbureau. (2017). *Beleidssignalement. Ervaringen van LHBT Personen in de sport*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau.
- Someren, J. v. (2019, oktober 22). 'Alle boeren zijn homo's', maakt regenboogactie in voetbal nog steeds nodig'. *Algemeen Dagblad*, p. 1.
- Toorn, J. v. (2018). *Naar een inclusieve werkvloer: seksuele oriëntatie en gender identiteit op het werk*. Leiden: Universiteit Leiden.
- van der Steeg, E., & Platzer, F. (2016). Seksuele integriteit in de sport. *Sportgericht*, 1-5.
- van Groenestein, T., & van der Linden, C. (2011). *Beleving mannelijke teamsporten door niet-heteroseksuele mannen*. Amsterdam: Motivaction International B.V.
- Veldhoven, N. S.-v. (2016). *Sport en lichamelijke opvoeding*. Zwolle: Windesheim.
- Venema, J.-S. (2019, Februari 22). Rotterdam niet veilig genoeg voor LHBTI'ers: minstens tientallen kinderen in de knel. *Algemeen Dagblad*.
- Volksgezondheid, Welzijn en Sport. (2018). *Nationaal Sportakkoord; Sport Verenigt Nederland*. Den Haag: Volksgezondheid, Welzijn en Sport.

Bijlagen

Bijlage 1 Vragen semigestructureerd interview

Veilig sportklimaat

- Wat verstaat u onder een veilig sportklimaat op de sportvereniging?
- Vindt u dit belangrijk en zo ja/nee waarom? Hoe geven jullie invulling aan een veilig sportklimaat?
- Denkt u dat mensen zich binnen uw vereniging wel eens onveilig voelen? Zo ja, hoe dan en in wat voor situatie? Hoe wordt er dan gehandeld?
- Wat is hier afgelopen jaar aan gedaan?
- Is de aandacht voor dit thema bij sportverenigingen afgelopen jaren veranderd? Zo ja/nee hoe en waarom? En wat merkt u hiervan in uw ver?
- Welke rol heeft het bestuur bij het creëren van een veilig sportklimaat?
 - Vertrouwenscontactpersoon
 - Trainers/coaches
 - Maar ook de leden zelf?

Veilig sportklimaat voor LHBTI'ers

- Wat verstaat u onder een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers bij een sportvereniging?
 - Vindt u belangrijk en zo ja/nee waarom? Hoe geven jullie invulling aan een veilig sportklimaat?
 - Is er de laatste jaren meer aandacht gekomen voor dit thema?
 - Denkt u dat LHBTI'ers zich binnen uw vereniging wel eens onveilig voelen? Zo ja, hoe dan en in wat voor situatie? (Heeft u zicht op de LHBTI'ers binnen de vereniging) Zo nee, hoe komt dit en hoe zou u handelen als dit wel zo was.
 - Wat doen jullie als vereniging om een veilig sportklimaat te creëren voor LHBTI'ers? Wat vindt u hiervan, belangrijk? Wat zou hier evt. in verbeterd kunnen worden? En wie zou hier dan verantwoordelijk voor moeten zijn? Bestaat hierover overleg met andere partijen of verenigingen? En zo ja doorvragen met wie en wanneer en wat wordt er precies gedaan.
 - Hoe zorgt u ervoor dat alle doelgroepen binnen de vereniging betrokken worden?
 - Hoe betreft u LHBTI'ers bij maatregelen (beleid binnen de vereniging? Waarom vindt u dit belangrijk?
 - In het onlangs verschenen onderzoek over LHBT-sporters 'onzichtbaar is veilig' wordt gesteld: 'Stimuleer als gemeente de inclusiviteit en lhbtv-vriendelijkheid van (reguliere) sportverenigingen door contact en samenwerking te zoeken met besturen, technische commissies en trainers. Indien gewenst kan een training worden aangeboden'. Wat vindt u hiervan? Hoe zou zo'n training bij u in de vereniging vallen? Hoe groot denkt u dat de belangstelling hiervoor is?
 - Kent u de LHBTI'ers binnen de vereniging? Zo, ja:
 - Waarom vindt u dit belangrijk? Zo, nee: Zou u een beter beeld willen hebben? En hoe zou dat kunnen?
 - Vragen jullie aan alle (ex) leden waarom zij stoppen bij de vereniging?
- Welke rol heeft het bestuur volgens u bij het creëren van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers?
- Welke rol heeft de vertrouwenscontactpersoon volgens u bij het creëren van een veilig sportklimaat voor LHBTI'ers? Hoe vervult de vertrouwenscontactpersoon deze functie naar uw idee? Wat vindt u goed gaan en wat minder goed?
- Welke rol hebben trainers/coaches bij het creëren van een veilig sportklimaat voor

LHBTI'ers? Hoe gebeurt dan nu binnen jullie ver? Wat vindt u daarvan?

Wat zou hier evt. in verbeterd kunnen worden?

- Hoe zouden sportverenigingen naar uw idee beter ondersteund kunnen worden op dit thema?

Hoe zorg je voor meer positieve aandacht rondom dit thema bij sportverenigingen?

Omgaan met situaties

- Denkt u dat spelers binnen uw vereniging makkelijk uit de kast komen? (Waarom denkt u dat? /Wat merkt u hiervan) Waarom zouden spelers niet uit de kast durven komen?

- Denkt u dat het belangrijk is als spelers binnen de vereniging uit de kast komen? (Waarom?)

Wat kan een vereniging doen om het voor LHBTI'ers makkelijker te maken om uit de kast te komen/zichzelf te zijn? → Voorbeelden.

- Waarom is dit belangrijk?

- Wat kan een vereniging doen aan een onveilig klimaat voor LHBTI'ers?

- Wat zou een reden kunnen zijn waardoor LHBTI'ers zich onveilig kunnen voelen?

- Hoe denkt u dat verenigingscultuur hierbij een rol kan spelen?

- Is dit een onderwerp wat makkelijk bespreekbaar gemaakt kan worden? Hoe merkt u dat?

- Krijgt u op de vereniging wel eens te maken met negatieve situaties rondom dit thema?

Zo, ja:

- Kunt u hier voorbeelden van geven?

- Wat doen jullie als er zoiets gebeurt?

- Wat krijgen andere leden mee van dergelijke situaties?

- Is er binnen de vereniging een aanspreekcultuur, waarbij mensen aangesproken worden op dergelijk gedrag?

- Merkt u verschillen tussen heren/dames teams voor hoe ze met dit thema omgaan? Hoe merkt u dat? (Evt. zijn er bij m/v meer incidenten)

- Hoe gaan jullie om met LHBTI negatieve uitlatingen van de

leden/trainers/coaches/toeschouwers, hebben jullie hier beleid/maatregelen op/voor?

(Staan die op papier? Wordt dit in bestuur vastgesteld, of is het meer een aandachtspunt of hoe nemen jullie maatregelen) Denk aan bv sanctioneren/aanspreken op homograppen. Zo ja A, zo nee B:

A:

- Hoe maken jullie deze regels bij iedereen bekend? Krijg je hier reacties op? Zo ja welke

- Worden deze regels naar uw idee nageleefd? Hoe merkt u dat?

- Waarom vindt u het belangrijk om hier beleid/regels over te hebben?

B:

- Wat zou je als vereniging kunnen doen om negatief gedrag t.o.v. LHBTI'ers voorkomen?

- Wat zouden leden naar uw idee moeten doen om zulke situaties te voorkomen?

Denkt u dat alle incidenten rondom dit thema worden gemeld? Hoe komt dit?

- Zou de meldingsbereidheid vergroot moeten worden (denkt u) en zo ja hoe??

- Welke rol vindt u dat het bestuur van een vereniging hierbij heeft?

- Hoe zou sportverenigingen naar uw idee ondersteund kunnen worden op dit thema?

Zichtbaarheid

Jullie hebben vorig jaar meegedaan met de actie voor de regenboog aanvoerdersbanden, waarom hebben jullie hiervoor gekozen als bestuur? Waren er ook mensen die hier niet

voor waren, en waarom was dat?

- Hoe werd er geageerd door de leden, trainers/coaches, publiek? Kunt u enkele positieve reacties noemen? Kunt u enkele negatieve reacties noemen

Is zichtbaarheid rondom dit thema naar uw idee belangrijk en zo ja waarom/waarom niet zo?

Wat kan je als vereniging nog meer doen om de zichtbaarheid te vergroten?

Wat zou Rotterdam Sportsupport kunnen doen om de zichtbaarheid van dit thema te vergroten of wat zou ze kunnen doen om clubs beter te ondersteunen op dit thema?

Heb ik iets gemist of heeft u nog toevoegingen.

Bijlage 2 Codeboom

Voorstellen

- functie
- affiniteit

Veilig sportklimaat

- definitie
- belang
- verschil belang?
- invulling binnen vereniging?
- rol trainer/coach
- rol bestuur
- rol vcp
- rol ouders

Veilig sportklimaat LHBTI'ers

- definitie
- belang
- verschil belang?
- verschil leeftijd?
- acceptatie?
- verschil acceptatie jongens/meiden
- invulling
- rol trainer/coach
- rol bestuur
- rol vcp
- rol ouders
- oplossing

Homograppen

- accepteren? Wanneer wel /niet?
- signaleren? Waar/wanneer?
- sanctioneren hoe en wanneer?
- grens? Wat kan wel/niet?
- grapjes en exclusie (hoe werkt het?)
- kwetsend en exclusie
- kleedkamerhumor
- bepalen norm?
- rol trainer
- rol bestuur
- voorbeelden
- situatie?

Acceptatie LHBTI'ers

- barrière?
- rolmodel
- oplossing? Voor wie?
- rol vcp
- rol trainer

- diversiteitstraining
- veiligheid

Zichtbaarheid

- belang van?
- manieren
- noodzaak?
- benadrukken?